

**AIKUISTEN MAAHANMUUTTAJIEN
KOTOUTUMISKOULUTUS**

Suositus opetussuunnitelmaksi

© Opetushallitus

Taitto: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

ISBN 978-952-13-3220-3 (nid.)

ISBN 978-952-13-3221-0 (pdf)

Editat Prima Oy, Helsinki 2007

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

SUOSITUS

21.5.2007

DNO 5/421/2007

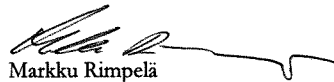
Voimassaoloaika 1.8.2007 alkaen toistaiseksi

Korvaa Opetushallituksen suosituksen 9/2001

AIKUISTEN MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISKOULUTUS

Opetushallitus on hyväksynyt suosituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmaa varten. Suositus on voimassa 1.8.2007 alkaen toistaiseksi. Suositus on valmisteltu yhteistyössä kouluttajien, koulutuksen järjestäjien ja työhallinnon edustajien kanssa.

Pääjohtajan sijainen
Kehitysjohtaja

Markku Rimpelä

Ylitarkastaja

Leena Nissilä

TIEDOKSI

Opetusministeriö
Työministeriö
TE-keskukset
Lääninhallitukset
Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Opetushallitus

Hakaniemenkatu 2, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin (09) 774 775, faksi (09) 7747 7865, etunimi.sukunimi@oph.fi, www.oph.fi
Utbildningsstyrelsen
Hagnäsgratan 2, PB 380, 00531 Helsingfors, telefon (09) 774 775, fax (09) 7747 7865, fornamn.efternamn@oph.fi, www.oph.fi

Ulkomaalaisten määrä Suomessa on kasvanut viime vuosikymmeninä. Kaikkiaan Suomessa asui vuoden 2006 lopussa noin 112 500 ulkomaan kansalaista. Määrä on noin 2,2 prosenttia koko Suomen väestöstä.

Opetushallitus laati suosituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta vuonna 2001, ja sitä on käytetty laajasti sekä opetus- että työhallinnon järjestämässä koulutuksessa. Opetushallitus asetti keväällä 2006 työryhmän, jonka tehtävänä oli uudistaa maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmasuositus.

Työryhmän puheenjohtajana toimi opetusneuvos Kai Koivumäki ja varapuheenjohtajana ylitarkastaja Leena Nissilä Opetushallituksesta. Työryhmän jäseniä olivat Ulla Aunola ja Pirkko Sartoneva Opetushallituksesta, Irma Heikkilä-Paukkonen ja Jukka Niskanen työministeriöstä, Kristel Kivisik Adultasta, Anni Piikki Amiedusta, Sirkku Salonen Edupolista, Saara Kiesiläinen Jyväskylän työvoimatoimistosta, Sari Rajaniemi Kemin aikuislukioista, Terhi Tapaninen Tampereen aikuiskoulutuskeskuksesta ja Miikka Snellman Turun aikuiskoulutuskeskuksesta.

Asiantuntijajäseniä olivat lisäksi Helene Mentula ja Saija Huttunen Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksesta, Virpi Suutari Adultasta, Heljä Nurmela Kansalais- ja työväenopistojen liitosta ja Hanna Tani Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskuksesta. Työryhmän sihteerin tehtäviä hoiti Kristel Kivisik.

Kotoutumiskoulutus-käsitettä käytetään tässä asiakirjassa laajassa merkityksessä, ja tämä suositus soveltuu aikuisten maahanmuuttajien koulutukseen riippumatta siitä, kuuluuko maahanmuuttaja kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan lain (493/99, muutettu 118/2002 ja 1215/2005) piiriin. Suosituksen tarkoitus on varmistaa koulutuksen yhdenmukaiset valtakunnalliset tavoitteet sekä opintojen sisältö ja rakenne. Se korvaa asiakirjan *Suositus aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta* (Opetushallituksen moniste 9/2001). Suositus on tarkoitettu myös työhallinnolle tai muille koulutusta hankkiville tahoille hankinnan tueksi. Tämä asiakirja muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden aikaisemmin julkaistun *Luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahan-*

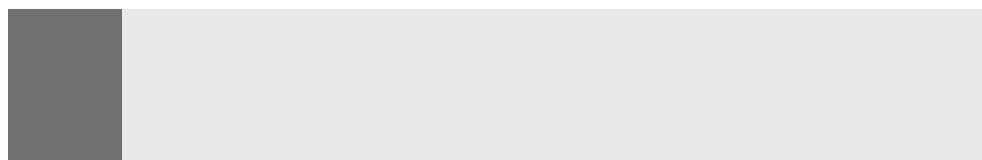
muuttajien koulutus -suosituksen kanssa (Opetushallitus, 2006). Ne maahanmuuttajat, jotka ovat saavuttaneet luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tavoitteet, voivat jatkaa opintojaan tämän suosituksen mukaisessa koulutuksessa.

Kotoutumiskoulutus muodostuu opintokokonaisuuksista, joiden laajuus voi vaihdella yksilöllisesti opiskelijan pohjakoulutuksen, taitojen ja tavoitteiden perusteella. Mikäli maahanmuuttajalla on aiempia suomen kielen opintoja tai hän hallitsee ennestään muita koulutuksen sisältöalueita, otetaan tämä huomioon henkilökohtaista opiskeluohjelmaa laadittaessa. Opiskelijalle, joka aloittaa suomen kielen opiskelun alkeista, tarjotaan keskimäärin 45 opintoviikon mittainen koulutuskokonaisuus; kielellisenä tavoitteena on toimiva peruskielitaito.

Kotoutumiskoulutuksessa keskeinen osa on suomen tai ruotsin kielen oppimisella. Arjen taitoja sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja työhön ja koulutukseen liittyviä sisältöjä opiskellaan alusta lähtien kielenopetukseen integroituna ja osittain läpäisyperiaatteella, jolloin ne muodostavat luontevan jatkumon. On tärkeää, että opiskelija tiedostaa suomen kielen ja muiden opintokokonaisuuksien välisen kiinteän yhteyden ja ymmärtää niiden merkityksen sosiaalisen ja kulttuurisen integraation kannalta. Opiskelijan kielitaito kehittyy vähitellen niin, että hän voi laajentaa toiminta-alueitaan omasta lähipiiristä muualle yhteiskuntaan.

SISÄLLYS

JOHDANTO	9
1 KOTOUTUMISKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET	10
2 OHJAUS OSANA KOTOUTUMISTA	11
3 KOTOUTUMISKOULUTUKSEEN KUULUVAT OPINNOT	13
4 OPINTOKOKONAISUUKSIEN TAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT	15
4.1 Alkukartoitus	15
4.2 Suomen kielen opinnot	16
4.3 Arjen taidot	22
4.4 Opiskelutaidot	25
4.5 Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus	26
4.6 Työelämätaidot	29
4.7 Valinnaiset opinnot	34
5 OPISKELIJAN ARVIOINTI	35
5.1 Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet	35
5.2 Arvioinnin toteuttaminen	35
5.3 Arviointi ja todistus	36
6 OPPILAITOKSEN KOTOUTUMISKOULUTUKSEN OPETUSSUUNNITELMA JA HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUOHJELMA	38
6.1 Suunnitelman laadinta	38
6.2 Suunnitelman sisältö	38
6.3 Henkilökohtainen opiskeluohjelma	39

7	ERITYISRYHMIÄ KOSKEVAT SUOSITUKSET	40
7.1	Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat	40
7.2	Nuoret maahanmuuttajat	41
7.3	Kotiäidit	41
7.4	Luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat	42
7.5	Oppimisvaikeudet ja kuntoutus	42
8	KOTOUTUMISKOULUTUS JA MUU AIKUISKOULUTUS	44
9	SUOSITUKSIA KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJILLE JA HANKKIJOILLE	46
9.1	Koulutukseen ohjaaminen ja hakeutuminen	46
9.2	Opetuksen järjestäminen	46
9.3	Työelämäjakson järjestäminen	48
9.4	Palautteen kerääminen	49
10	AIKUISTEN MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUSTA KOSKEVAT MUUT SUOSITUKSET JA OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET	50
	LIITEOSA	51
1	Suositus kotoutumiskoulutuksen todistusmalliksi	51
2	Työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin rinnastettavat toimenpiteet	52
3	Kielitaidon tasojen kuvausasteikko	54
4	Aikuisten maahanmuuttajien suomen kielen taitotasojen yleiskuvaukset	65

JOHDANTO

Tämä asiakirja on koulutuksen järjestäjille, ylläpitäjille ja oppilaitoksille tarkoitettu Opetushallituksen antama suositus kotoutumiskoulutuksen tavoitteista ja sisällöistä. Kotoutumiskoulutus-käsitettä käytetään tässä asiakirjassa laajassa merkityksessä, ja tämä suositus soveltuu aikuisten maahanmuuttajien koulutukseen riippumatta siitä, kuuluuko maahanmuuttaja kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan lain (493/99, muutettu 118/2002 ja 1215/2005) piiriin. Suosituksen tarkoitus on varmistaa koulutuksen yhdenmukaiset valtakunnalliset tavoitteet, opintojen sisältö ja rakenne. Se korvaa asiakirjan *Suositus aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta* (Opetushallituksen moniste 9/2001). Suositus on tarkoitettu myös työhallinnolle tai muille koulutusta hankkiville tahoille hankinnan tueksi. Tämä asiakirja muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden aikaisemmin julkaistun *Luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien koulutus* -suosituksen kanssa (Opetushallitus, 2006). Ne maahanmuuttajat, jotka ovat saavuttaneet luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tavoitteet, voivat jatkaa opintojaan tämän suosituksen mukaisessa koulutuksessa.

Kotoutumiskoulutuksen sisällön laadinnassa on pyritty ottamaan huomioon se, että aikuiset maahanmuuttajat ovat taustaltaan heterogeeninen ryhmä ja heidän koulutustarpeensa ja -tavoitteensa ovat erilaiset. Tämä suositus on tarkoitettu tukemaan vaihtoehtoisten ja joustavien koulutuspolkujen rakentamista kunkin maahanmuuttajan yksilöllisten lähtökohtien, koulutustarpeiden ja tavoitteiden pohjalta. Lähtökohtana on lisäksi ollut periaate, jonka mukaan koulutuksen tulee pohjautua maahanmuuttajan aikaisemmin hankkimille tiedoille ja taidoille. Uuden haasteen kotoutumisjärjestelmälle asettavat suoraan työmarkkinoille tai opiskelemaan tulevat ulkomaalaiset. Muuttajien erilaiset opiskelutarpeet ja lähtökohdat edellyttävät myös koulutuksen toteuttamisen monimuotoistumista, esim. verkkopohjaisen koulutuksen kehittämistä ja työnteon yhdistämistä opiskeluun.

1

KOTOUTUMISKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

Suomen maahanmuuttopolitiikan perustavoitteena on maahanmuuttajien kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehittymistä suomalaisen yhteiskunnan jäsenyyteen ja tasavertaiseen osallistumiseen yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotouttamisella puolestaan tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joilla viranomaiset edistävät maahanmuuttajien kotoutumista.

Kotoutumiskoulutuksen tehtävänä on edistää ja tukea aikuisten maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan antamalla heille sellaiset tiedolliset ja taidolliset valmiudet, että he pystyvät tekemään omaa elämäänsä ja mahdollisen perheensä elämää koskevia suunnitelmia ja valintoja, toimimaan aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan ja kansalaisyhteiskunnan täysvaltaisina jäseninä sekä osallistumaan työelämään kukin edellytystensä mukaisesti. Koulutuksen tehtävänä on myös motivoida ja tukea maahanmuuttajaa säilyttämään oma kulttuurinsa, mikä osaltaan rikastuttaa suomalaista yhteiskuntaelämää sekä edistää monikulttuurisuutta ja moniarvoisuutta. Koulutuksen tehtävänä on niin ikään lisätä maahanmuuttajan mahdollisuuksia hakeutua tasavertaiseen vuorovaikutukseen suomalaisten kanssa.

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on antaa aikuiselle maahanmuuttajalle sellaiset kielelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet, joiden avulla hän pystyy selviytymään jokapäiväisen elämän tilanteissa uudessa ympäristössään, toimimaan työelämässä ja hakeutumaan jatko-opintoihin. Keskeisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja hankkii kotoutumisaikanaan riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon. Koulutuksen aikana häntä autetaan myös selvittämään, miten hänen mahdollisesti muualla hankkimansa ammatti tai tutkinto voidaan saattaa suomalaisen työelämän vaatimuksia vastaavaksi ja millaista lisä- tai täydennyskoulutusta hän mahdollisesti tarvitsee.

2

OHJAUS OSANA KOTOUTUMISTA

Suomeen muuttajia vastaanottaneet kunnat laativat **kotouttamisohjelman**. Se sisältää kunnan ja muiden toimijoiden toimenpiteet, joilla maahanmuuttajaa tuetaan. Työikäisten maahanmuuttajien kotoutumisen päävastuu on työhallinnolla, joka tukee heidän osaamisensa käyttöönottoa ja heidän pääsyään työelämään. Työvoiman ulkopuolella tilapäisesti tai kokonaan olevien kotoutumista tuetaan ensisijaisesti kunnan toimenpitein. Kuntien, työvoimatoimistojen, kouluttajien ja mahdollisten muiden toimijoiden, esimerkiksi maahanmuuttaja- ja muiden järjestöjen, yhteistyö on keskeinen kotoutumisen edellytys.

Kun Suomeen pysyvästi muuttanut ja kotikunnan saanut henkilö on työtön tai hän on oikeutettu kunnan toimeentulotukeen, hänellä on oikeus **kotoutumissuunnitelmaan** ja siinä sovittuihin palveluihin. Suunnitelma tehdään enintään kolmeksi vuodeksi. Erikoistapauksissa suunnitelmaa voidaan kuitenkin jatkaa kahdella vuodella (esim. luku- ja kirjoitustaidottomat, vajaakuntoiset, kotiäidit). Työikäisten ja työmarkkinoille suuntautuvien maahanmuuttajien kohdalla kotoutumissuunnitelma laaditaan työvoimatoimistossa yhdessä virkailijan kanssa. Mukana suunnittelussa voivat olla myös kotikunnan edustaja ja tulkki. Pakolaisten suunnitelmat laaditaan aina yhteistyössä kunnan edustajan kanssa. Jos muuttaja ei ole työikäinen tai työkykyinen, suunnitelma tehdään kunnassa.

Koulutus on keskeinen osa kotoutumissuunnitelmaa. Työvoimapolitiittisen kotoutumiskoulutuksen lisäksi maahanmuuttajat voivat hyödyntää muuta alueellista tarjontaa, esim. vapaan sivistystyön, aikuislukioiden ja yhdistysten järjestämiä koulutuksia. Työvoimatoimisto voi tehdä ns. rinnastuspäätöksen, joka mahdollistaa työvoimapolitiittisen tuen maksamisen myös näihin koulutuksiin kotoutumisaikana. Rinnastuspäätös voidaan tehdä myös ammatilliseen ja yliopistokoulutukseen. Rinnastamistoimenpiteet on kuvattu tarkemmin liitteessä 2.

Suunnitelman laatimiseen liittyvää ohjausta voidaan nimittää **kotoutumisohjaukseksi**. Se on molemminpuoliseen kunnioitukseen ja ammatillisuuteen pohjautuvaa vuorovaikutusta. Ohjausta voidaan järjestää yksilöllisesti tai ryhmässä. Olennainen osa ohjausta on maahanmuuttajan

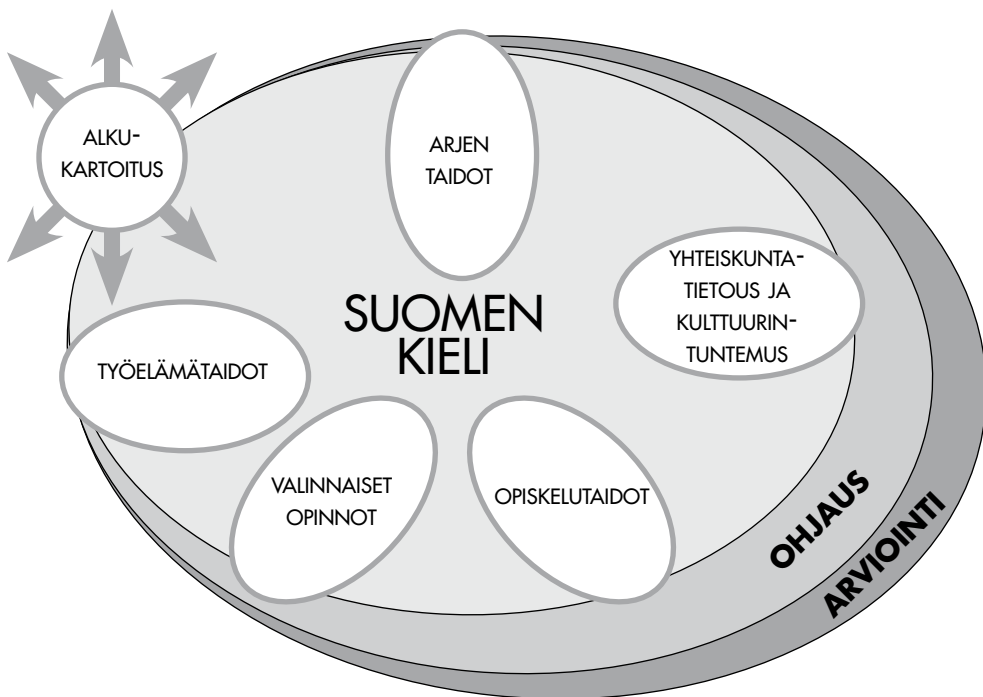
perehdyttäminen suomalaiseen yhteiskuntaan, koulutukseen ja työelämään. Maahanmuuttajan elämäntilannetta käsitellään kokonaisvaltaisesti huomioiden henkilön kulttuurista. Kotoutumissuunnitelma sisältää haastatteluun perustuvan kielitaidon alustavan arvioinnin, ammatillisen osaamisen arvioinnin, koulutustaustan kartoituksen sekä kotoutumisen lyhyen ja pitkän ajan henkilökohtaiset tavoitteet. Painopiste on maahanmuuttajan vahvuuksissa. Maahanmuuttajan tulee itse ymmärtää oman kotoutumissuunnitelmansa sisältö ja sen asettamat oikeudet ja velvoitteet. Kotoutumissuunnitelman laatijan tulee saattaa kotoutumissuunnitelman sisältö opiskelijan suostumuksella kouluttajan tietoon, jotta suunnitelma voidaan ottaa huomioon koulutuksessa.

Ohjaus jatkuu koulutuksen aikana. Kotoutumissuunnitelman ja koulutuksen alussa saadun informaation perusteella laaditaan yhdessä opiskelijan kanssa henkilökohtainen opiskeluohjelma, jota on kuvattu tarkemmin luvussa 6.

3

KOTOUTUMISKOULUTUKSEEN KUULUVAT OPINNOT

Kotoutumiskoulutus muodostuu opintokokonaisuuksista, joiden laajuus voi vaihdella yksilöllisesti opiskelijan pohjakoulutuksen, taitojen ja tavoitteiden perusteella. Mikäli maahanmuuttajalla on aiempia suomen kielen opintoja tai hän hallitsee ennestään muita koulutuksen sisältöalueita, se otetaan huomioon henkilökohtaista opiskeluohjelmaa laadittaessa. Opiskelijalle, joka aloittaa suomen kielen opiskelun alkeista, tarjotaan keskimäärin 45 opintoviikon mittainen koulutuskokonaisuus; kielellisenä tavoitteena on toimiva peruskielitaito (B1.1.). Yksi opintoviikko vastaa opiskelijan noin 40 tunnin työpanosta.

Kuvio 1. Kotoutumiskoulutuksen opintojen rakenne

Opinnot voivat jaksottua pidemmälle ajalle, ja opintojaksojen välissä voi olla esim. työelämään tutustumisen jaksoja. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, että jaksotus tukee opiskelijan oppimis- ja kotoutumisprosessia. Koulutus muodostuu seitsemästä opintokokonaisuudesta:

- alkukartoitus
- suomen tai ruotsin kieli
- arjen taidot
- opiskelutaidot
- yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus
- työelämätaidot
- valinnaiset opinnot.

Näihin opintokokonaisuuksiin sisältyy joustavasti ohjausta ja urasuunnittelua. Ohjauksen toteuttamistapa voi vaihdella oppilaitoksen ja opettajien tilanteesta riippuen. Ohjaukseen varataan tarvittaessa erillinen lisäresurssi koulutuksen hankintavaiheessa.

Opintokokonaisuudet ja niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt esitellään erikseen luvussa 4. Tarkoituksena on, että teemakokonaisuudet integroidaan toisiinsa joustavasti opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Integroiminen voidaan toteuttaa spiraalimaisesti etenevänä prosessina, joka alkaa suomen tai ruotsin kielen perusteista ja arjen taidoista ja etenee syvällisempään kielen hallintaan sekä suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin ymmärtämiseen.

4

OPINTOKOKONAISUUKSIEN TAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT

Kotoutumiskoulutuksessa keskeinen osa on suomen tai ruotsin kielen oppimisella. Arjen taitoja sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja työhön ja koulutukseen liittyviä sisältöjä opiskellaan alusta lähtien integroituna kielenopetukseen ja osittain läpäisyperiaatteella, jolloin ne muodostavat luontevan jatkumon. On tärkeää, että opiskelija tiedostaa suomen kielen ja muiden opintokokonaisuuksien välisen kiinteän yhteyden ja ymmärtää niiden merkityksen sosiaalisen ja kulttuurisen integraation kannalta. Opiskelijan kielitaito kehittyy vähitellen omasta lähipiiristä kohti laajempaa yhteiskunnallista viitekehystä.

Integrointi tehostuu, kun eri opintokokonaisuuksien opettajat tekevät kiinteää yhteistyötä ja suunnittelevat koulutuksen asiakokonaisuudet niin, että ne täydentävät toisiaan. Opittava aines jaksotetaan siten, että opiskelija voi ottaa oppimansa heti käyttöön arkielämän viestinnässä.

Opiskelijan valmiudet ja edistyminen sekä ammatillinen osaaminen tulee ottaa huomioon kotoutumiskoulutuksessa. Opintojen eriyttämisellä taataan erilaisten oppijoiden yksilöllinen kehittyminen sekä yksilön sijoittuminen hänelle parhaiten soveltuvaan ja hänen tarpeitaan palvelemaan opetukseen. Koulutukseen mahdollisesti osallistuvia erityisryhmiä on käsitelty erikseen luvussa 7.

4.1 ALKUKARTOITUS

Alkukartoituksen tavoitteena on selvittää opiskelijan lähtötaso ja opiskelunvalmiudet, jotta hänet pystytään ohjaamaan sopivaan opetusryhmään. Alkukartoitus voidaan järjestää ennen koulutusta tai koulutuksen alussa. Alkukartoituksen pituus ja sisältö voivat vaihdella tarpeen mukaan. Työvoima- tai sosiaalitoimistossa tehty kotoutumissuunnitelma huomioidaan alkukartoituksessa.

Kotoutumiskoulutuksen alkukartoituksessa selvitetään ja arvioidaan:

- luku- ja kirjoitustaito
- suomen kielen taito
- opiskelutaidot ja opiskeluvalmiudet
- opiskelumotivaatio ja elämäntilanne
- opiskelijan aikaisempi koulutus ja työkokemus
- erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet, esim. tietotekniset taidot, harrastukset, kädentaidot yms.

Lisäksi kartoitetaan henkilön työ- ja koulutustoiveet. Koulutuksen aikana selvitetään opiskelijan kanssa mahdollisuudet osaamisen tunnistamiseen ja tutkinnon tai tutkinnon osan suorittamiseen. Samalla selvitetään, tarvitseeko maahanmuuttaja Opetushallituksen ammatillisen koulutuksen lausuntoa tai voiko korkeasti koulutetulle maahanmuuttajalle hakea tutkinnon tunnustamis- tai rinnastuspäätöstä. Mikäli opiskelija osoittaa kiinnostusta yritystoiminnan käynnistämiseen, hänet voidaan ohjata aloitavien yrittäjien palveluihin.

Keskustelujen ja testien perusteella tehdään alustava henkilökohtainen opiskeluohjelma tai jatkosuunnitelma, jolla tähdätään opiskeluun ja työllistymiseen. On tärkeää, että opiskelija ymmärtää tavoitteet ja koko prosessin, jotta hän kokee suunnitelman omakseen ja näin sitoutuu siihen.

Laadittu jatkosuunnitelma annetaan opiskelijalle ja toimitetaan koulutuksen vastuuvirkailijalle tai muulle lähettävälle taholle.

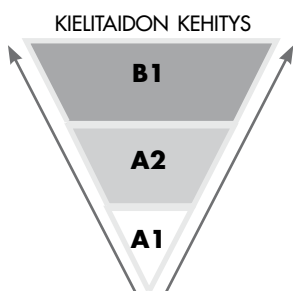
4.2 SUOMEN KIELEN OPINNOT

Maahanmuuttajien kotoutuminen suomalaisen yhteiskuntaan ja aktiivisena kansalaisena toimiminen edellyttävät riittävää suomen kielen taitoa. Suullisen kielitaidon osuus korostuu erityisesti varhaisvaiheessa. Kielinopiskelussa painotetaan funktionaalisuutta, viestintää ja tilannelähtöisyyttä: tavoitteena on toimiva kielitaito, jonka avulla maahanmuuttaja selviytyy arki- ja työelämässä.

Suomen kielen opintojen tavoitteiden määrittelyssä on käytetty kieli- taidon tasojen kuvausasteikkoa (ks. liite 3), jonka B1.1-taso (toimiva peruskielitaito) kuvaa pääpiirteittäin opiskelijoiden keskimääräistä osaamista kotoutumiskoulutuksen lopussa.

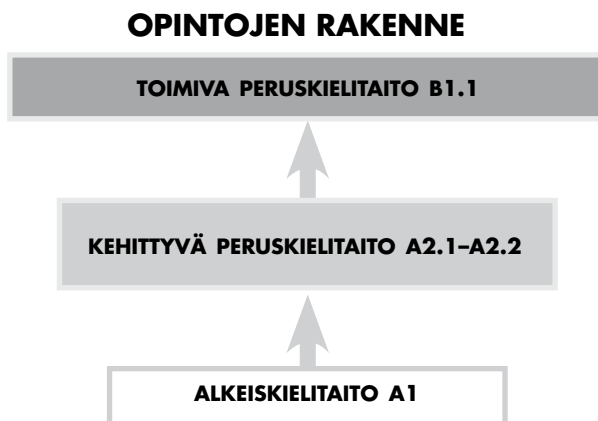
Koulutuksen kesto vaihtelee sen mukaan, mikä on opiskelijan lähtötaso koulutuksen alkaessa. Jos alkukartoituksessa todetaan, että opiskelija

hallitsee jo alkeiskielitaidon, hänet voidaan sijoittaa suoraan suorittamaan tason A2 opintoja. Opetuksessa on hyvä ottaa huomioon, että oppijat edistyvät eri tahtiin, koska heidän lähtökielensä ja kulttuurinsa vaihtelevat, samoin vaihtelevat opiskeluvalmiudet, koulutustausta, motivaatio ja koulutuksen ulkopuolinen tuki suomen kielen taitojen karttumiselle. Kielen ymmärtämistaidot kehittyvät yleensä tuottamistaitoja nopeammin. Lisäksi toisen kielen oppijoilla suulliset taidot kehittyvät kirjallisia nopeammin, koska kohdekielinen ympäristö tarjoaa paljon mahdollisuuksia suullisten taitojen käyttöön.

Opetuksessa on syytä ottaa huomioon, että kielitaidon kuvausasteikon tasot eivät ole keskenään yhteismitallisia. Tasolta toiselle siirtyminen on yleensä huomattavasti nopeampaa asteikon alemmilla tasoilla, kun taas ylemmillä tasoilla eteneminen on hitaampaa. Suositukset siitä, kuinka kauan kunkin taitotason saavuttaminen kestää, löytyvät luvusta 9, Suosituksia koulutuksen järjestäjille ja hankkijoille. Suomen kielen opintojaksojen ei tarvitse olla kotoutumiskoulutuksessa peräkkäin, vaan niiden väliin on hyvä sijoittaa harjoittelua tai työelämäjaksoja.

Suomen kielen opintojen rakenne

Alkeiskielitaito A1

Tavoitteet

Kuullun ymmärtämisessä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää yksinkertaisia lausumia ja pystyy seuraamaan välittömiin tilanteisiin tai omaan kokemukseensa liittyviä keskusteluja. Puhumisessa tavoite on osata kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään ja selviytyä kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja asiointitilanteista. Lukemisessa pyritään ymmärtämään tuttuja ja joitakin tuntemattomia sanoja, ymmärtämään hyvin lyhyitä, arkielämää käsitteleviä viestejä ja löytämään tarvittava yksittäinen tieto lyhyestä tekstistä. Kirjoittamisen osa-alueen tavoitteena on, että opiskelija osaa kirjoittaa sanoja, fraaseja ja yksittäisiä peruslauseita.

Keskeiset sisällöt

Aiheet	<ul style="list-style-type: none">■ aakkoset ja lukusanat■ <i>ihminen ja lähi(elämän)piiri: henkilötiedot, ammatti, perhe, asunto, ruoka, vaatteet</i>■ <i>kanssakäymisen fraasit: tervehtiminen, kiittäminen, pyytäminen</i>■ <i>liikkuminen ja asiointi: kulkuvälineet, posti, pankki, kauppa, puhelin</i>■ <i>määrä, hinta ja aika: viikompäivät, kuukaudet, kello</i>■ <i>värit, perusadjektiivit</i>■ <i>ruumiinosat ja sairaudet</i>
Taidot	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none">■ <i>osaa kysyä joitakin perusasioita</i>■ <i>reagoi yksinkertaisiin kysymyksiin ja kehotuksiin</i>■ <i>ymmärtää sanoja ja tekstin osia</i>■ <i>osaa kirjoittaa lyhyitä viestejä</i>■ <i>osaa nimetä asioita</i>

Kehittyvä peruskielitaito A2

A2.1

Tavoitteet

Kuullun ymmärtämisessä tavoitteena, on että opiskelija pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten keskustelujen ja viestien ydinsisällön. Puhumisessa hän osaa kuvata lähipiiriään lyhyin lausein ja osaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun sekä selviytyy tavallisimmista palvelutilanteista. Lukemisessa pyritään ymmärtämään yksinkertaisia ja tavanomaista sanastoa sisältäviä tekstejä, esim. lomakkeita ja ilmoituksia. Kirjoittamisen tavoitteena on, että opiskelija osaa kirjoittaa viestejä ja luettelomaisia kuvauksia hyvin tutuista aiheista.

A2.2

Tavoitteet

Kuullun ymmärtämisessä tavoitteena on, että opiskelija pystyy seuraamaan selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia ja ymmärtää tavallista sanastoa ja tavallisimpia idiomeja. Puheessa hän osaa esittää pienen kuvauksen lähipiiristään ja pystyy osallistumaan rutiininomaisiin keskusteluihin. Tekstistä opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muutaman kappaleen pituisista viesteistä, faktateksteistä sekä ohjeista ja pystyy hankkimaan helposti ennakoitavaa uutta tietoa tutuista aiheista selkeästi jäsennellystä muutaman kappaleen pituisesta tekstistä. Kirjoittamisen tavoitteena on, että opiskelija osaa kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista ja henkilökohtaisista kokemuksista tai elinympäristönsä arkipäiväisistä puolista.

Keskeiset sisällöt

	A2.1	A2.2
Aiheet	<ul style="list-style-type: none">■ <i>asiointi: kauppa, apteekki, posti, kirjasto, ravintola</i>■ <i>terveydenhoito: lääkärissä käynti, ajanvaraus, ajan peruminen</i>■ <i>arjen peruspalvelut: päiväkotii, koulu</i>■ <i>suomalaista kulttuuria ja historiaa, juhlapyhät, tavat</i>■ <i>luonto ja ympäristö</i>■ <i>työ ja ammatit, työtehtävät</i>	<ul style="list-style-type: none">■ <i>oma tausta, henkilö- ja työhistoria</i>■ <i>ajankohtaiset aiheet, media</i>■ <i>kunnalliset palvelut: päivähoito, koulutus</i>■ <i>sosiaali- ja terveystalvelut</i>■ <i>työelämä: verot, palkka, loma, eläke</i>■ <i>työnhaku ja työhallinnon palvelut</i>
Taidot	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none">■ <i>alkaa osoittaa viitteitä aloitteellisuudesta: osaa esittää pyyntöjä ja toiveita sekä tiedustella asioita</i>■ <i>osaa ilmaista myönteisen ja kielteisen mielipiteen</i>■ <i>käyttää tunne-, asenne- ja kohteliaisuusfraaseja</i>■ <i>alkaa pikkuhiljaa soveltaa oppimaansa viestinnässä</i>■ <i>osaa kirjoittaa peruslauseita tutuista aiheista</i>	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none">■ <i>osaa kysyä ja tarkentaa kysymyksiä</i>■ <i>vastaa ja perustelee</i>■ <i>havaitsee puhutun ja kirjoitetun kielen eroja</i>■ <i>osaa kirjoittaa pieniä sekä virallisia että epävirallisia tekstejä: hakemuslomake, sähköposti, viesti, anomus</i>

Toimiva peruskielitaito B1.1

Tavoitteet

Kuullun ymmärtämisessä tavoitteena on, että opiskelija pystyy seuraamaan yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta ja ymmärtää puheen pääajatukset ja keskeiset yksityiskohdat. Puheessa hän osaa viestiä itselleen tärkeistä asioista myös hieman vaativammissa tilanteissa ja selviytyy arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista. Luetun ymmärtämisen tavoitteena on pystyä lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä ja ymmärtää tekstin pääajatukset, avainsanat ja tärkeät yksityiskohdat. Kirjoittamisessa pyritään selväpiirteisen, sidosteisen tekstin kirjoittamiseen ja tutun tiedon välittämiseen tehokkaasti tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa.

Keskeiset sisällöt

Aiheet	■ edellisten jaksojen aiheiden syventäminen
	■ oma koulutus ja kouluttautumismahdollisuudet Suomessa
	■ oma osaaminen ja työllistymismahdollisuudet Suomessa
	■ työmarkkinat ja pelisäännöt
	■ yhteiskunta: hallinto, arvot, normit
	■ eri tekstityypit: viralliset tekstit, asiatekstit
	■ epäviralliset ja viralliset keskustelut
	■ työelämäsanasto
	■ kielen tilanteisen vaihtelun tunnistaminen
Taidot	Opiskelija
	■ jäsentää tietoa
	■ tunnistaa idiomeja
	■ säätelää viestintää, tekee aloitteita keskustelussa
	■ tuntee sosiaaliset käytänteet ja normit

4.3 ARJEN TAIDOT

Kotoutuakseen suomalaiseen yhteiskuntaan ja osatakseen toimia siinä täysivaltaisena jäsenenä maahanmuuttajalla pitää olla paitsi monipuolinen kielitaito myös monenlaisia arjessa toimimisen ja elämänhallinnan taitoja. Tavoitteena on, että opiskelija voi välittömästi hyödyntää tällä opintojaksolla oppimiaan asioita arjessa. Tarve tähän opintojaksoon vaihtelee erityisen paljon opiskelijan tilanteen mukaan. Mikäli hän on suorittanut esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomien koulutuksen, se tulee huomioida koulutusta suunniteltaessa.

Tavoitteena on, että opiskelija selviytyy arkielämän tilanteista, osaa liikkua omalla paikkakunnallaan ja tuntee tärkeimmät julkisten palvelujen toimipisteet. Opiskelija tutustuu oman paikkakuntansa ja asuinalueensa kulttuuripalveluihin ja harrastusmahdollisuuksiin.

Keskeiset sisällöt

Aiheet

- suomalainen ruokakulttuuri ja saatavilla olevat ruokatarvikkeet
- asuminen
- rahan käyttö kotitaloudessa
- ajan merkitys ja aikataulut
- terveelliset elämäntavat ja niiden merkitys hyvinvoinnille
- terveellinen ruokavalio
- terveys, liikunta ja hygienia
- pukeutuminen
- oman asuinalueen kulttuuripalvelut
- harrastukset ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet
- kirjastojen tarjoamat palvelut
- kodin ja koulun välinen yhteistyö
- järjestötoiminta
- suomalainen liikennekulttuuri, keskeiset jalankulun ja pyöräilyn liikennesäännöt
- turvalaitteiden käyttö liikenteessä
- joukkoliikenteen käyttö

Taidot

Opiskelija

- osaa huolehtia toimeentulostaan ja kotitaloudestaan
- on perehtynyt asumiseen liittyviin kysymyksiin
- tuntee ajan merkityksen suomalaisessa yhteiskunnassa, osaa käyttää aikatauluja ja muita ajan suunnittelun apuvälineitä
- osaa ottaa vastuun omaa elämäänsä koskevista ratkaisuista ja pystyy perustelemaan valintansa
- tietää terveellisten elämäntapojen, ravinnon ja liikunnan merkityksen hyvinvoinnille
- pystyy kertomaan omasta terveydentilastaan ja tarvittaessa hakeutumaan terveydenhoitopalvelujen pariin
- osaa pitää yllä työ- ja toimintakykyään
- tuntee harrastusmahdollisuudet ja osaa hakeutua urheilu-, liikunta-, musiikki-, teatteri- tai taideharrastuksen piiriin tai käden taitoja harjaannuttaviin opintoihin
- osaa liikkua itsenäisesti ja turvallisesti liikenteessä, tuntee lakisääteiset liikenteessä käytettävät turvalaitteet ja osaa käyttää niitä oikein
- osaa matkustaa joukkoliikenteessä itsenäisesti

Tieto- ja viestintätekniset taidot

Tavoitteena on, että opiskelijalla on valmiuksia käyttää tietokonetta sekä muita viestintävälineitä. Opiskelija ymmärtää tiedonvälityksen merkityksen ja tietää, mistä hänen tarvitsemansa tieto löytyy.

Keskeiset sisällöt

Aiheet

- *tekstinkäsittelyn perusteet*
- *Internetin käytön perusteet*
- *sähköpostin käytön perusteet*
- *puhelimien käyttö*
- *joukkoviestimet: televisio, radio, lehdet*

Taidot

- *Opiskelija*
- *hallitsee tietoteknisten sovellusten peruskäytön ja perustermit*
- *tietää tietotekniikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, työelämässä sekä opiskelussa*
- *tuntee suomalaisen puhelinkulttuurin*
- *osaa tulla toimeen mediayhteiskunnassa ja löytää olennaisen tiedon*

4.4 OPISKELUTAIDOT

Opiskelukulttuurin ja koulutusjärjestelmän tuntemus

Tavoitteena on, että opiskelija tuntee suomalaisen koulutuksen perusarvot ja ymmärtää vallitsevan oppimiskäsityksen. Maahanmuuttaja ymmärtää elinikäisen oppimisen merkityksen ja kehittää oppimaan oppimisen taitojaan. Keskeisten avaintaitojen opiskelu ja harjaannuttaminen integroidaan sekä suomen kieleen että työelämävalmiuksiin.

Keskeiset sisällöt

Aiheet

- *suomalainen opiskelukulttuuri ja opiskelumuodot*
- *koulutuksen eri muodot ja koulutukseen hakeutuminen*
- *aikuisten koulutusmahdollisuudet*
- *oman oppimistavan hahmottaminen ja tavoitteiden asettaminen omalle opiskelulle*
- *oma asema koulutusjärjestelmässä*
- *aikaisemmin suoritetun tutkinnon rinnastaminen tai tunnustaminen*
- *tiedonhankinta- ja yhteistyötaidot*

Taidot

- Opiskelija*
- *osaa hankkia tietoa eri lähteistä*
 - *osaa ratkaista ongelmia joustavasti ja luovasti*
 - *tunnistaa oman oppimistyylinsä*
 - *tuntee erilaisia opiskelutapoja ja -tekniikoita*
 - *ymmärtää itsearviointin merkityksen*
 - *ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja opiskelustaan*
 - *ymmärtää tiimityön ja yhteistyön merkityksen*
 - *tietää, miten hyväksyttää aikaisemmin hankittu koulutus ja osaaminen*
 - *osaa halutessaan hakeutua omaehtoiseen tai muuhun aikuiskoulutukseen*

4.5 YHTEISKUNTATIEDON JA KULTTUURINTUNTEMUS

Yhteiskuntatiedon ja kulttuurintuntemuksen opinnot kulkevat rinnakkain suomen kielen opintojen kanssa. Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa. Sisällöt räätälöidään opiskelijaryhmän taustan ja tarpeiden mukaan, ja tarvittaessa siinä hyödynnetään eri toimijoiden, kuten maahanmuuttajajärjestöjen asiantuntemusta. Arkielämän tilanteista edetään kohti syvällisempää yhteiskunnan tuntemusta.

Yhteiskunnan perusrakenteet ja maantuntemus

Tavoitteena on, että opiskelija tuntee suomalaisen yhteiskunnan rakennetta, demokratiakäsitystä ja toimintaa. Opiskelija tuntee Suomen ja lähialueiden maantietoa pääpiirteittäin sekä Suomen asemaa osana Pohjoismaita ja Eurooppaa.

Keskeiset sisällöt

Aiheet	<ul style="list-style-type: none">■ yhteiskuntajärjestelmä■ paikallishallinto■ poliittinen järjestelmä ja poliittiset puolueet■ vaikuttamisen mahdollisuudet, järjestö-, yhdistys-, seuratoiminta■ elinkeinorakenne■ Suomen historia■ Suomen maantieteellinen sijainti ja ekosysteemi■ perustietoutta lainsäädännöstä (perustuslaki, yhdenvertaisuuslaki, kansalaisuuslaki)
Taidot	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none">■ tuntee yhteiskuntajärjestelmän perusteet■ tietää kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet■ tuntee perheen ja lapsen aseman Suomessa■ osaa yhdenvertaisuuden periaatteet■ tuntee Suomen luontoa sekä ympäristönsuojelun ja kestävän kehityksen periaatteita

Yhteiskunnan peruspalvelut

Tavoitteena on, että opiskelija perehtyy Suomen sosiaaliturvaan, terveydenhoitojärjestelmään sekä muihin palveluihin. Opiskelija tutustuu yhteiskunnallisen toiminnan eri mahdollisuuksiin.

Keskeiset sisällöt

Aiheet

- *yksilön oikeudet ja velvollisuudet*
- *viranomaisjärjestelmä*
- *julkiset ja yksityiset palvelut*
- *verotus*
- *kuluttajan oikeudet*

Taidot

- Opiskelija*
- *tuntee tärkeimpiä kunnan, virastojen, viranomaisten, poliisin, kauppojen, pankkien ja vakuutusyhtiöiden palveluja*
 - *tuntee suomalaista talousjärjestelmää*
 - *on tietoinen mahdollisuuksistaan osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen toimintaan*

Kulttuurinen identiteetti ja vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija oppii havainnoimaan ja tulkitsemaan omaansa ja suomalaisen kulttuuriin liittyviä arvoja, normeja ja asenteita. Maahanmuuttaja kehittää vuorovaikutustaitojaan kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kanssa.

Keskeiset sisällöt

Aiheet

- oman kulttuurisen identiteetin tukeminen
- kulttuurierojen ymmärtäminen
- kulttuurisen vuorovaikutuksen kehittyminen
- sosiaalisten suhteiden ja verkostojen muodostaminen

Taidot

Opiskelija

- tunnistaa oman kulttuurinsa erityispiirteitä sekä osaa tarkastella oman kulttuurinsa ja suomalaisen kulttuurin välisiä eroja ja näiden erojen syitä
- tiedostaa oman integraatioprosessinsa eri vaiheet ja osaa tarkastella omaa tilannettaan sen pohjalta
- suhtautuu arvostavasti erilaisiin näkemyksiin ja pystyy vertailemaan erilaisia näkökulmia kriittisesti

4.6 TYÖELÄMÄTAIDOT

Jotta maahanmuuttaja kykenee hakeutumaan suomalaiseen työelämään ja toimimaan työelämässä menestyksellisesti, hän tarvitsee monipuolisia työelämätaitoja. Opiskelu- ja työelämätietouden lisäksi opinnot sisältävät henkilökohtaista ja ryhmäohjausta, jossa opiskelijaa tuetaan oman työ- ja koulutuspolkunsu löytämisessä.

Opiskelun aikana maahanmuuttaja saa tietoa työmarkkinoiden toimintamekanismeista ja ajankohtaisesta tilanteesta, sisääntuloammateista, ammatin vaihtamisesta sekä ammatillisista lisä- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksista. Hän myös kehittää ja päivittää työnhaku- ja tiedonhakutaitojaan. Henkilökohtaisessa ohjauksessa hän saa realistisen kuvan alallaan vaadittavista ammatillisista kvaifikaatioista sekä vaihtoehtoistaan työelämässä.

Työelämävalmiuksien opiskelun aikana opiskelija voi todentaa ja päivittää opiskelu- ja työhistoriaansa liittyvät dokumentit suomalaisessa työelämässä hyväksyttävään ajantasaiseen muotoon. Hän voi myös osoittaa olemassa olevan ammattitaitonsa esimerkiksi osaamiskartoituksen avulla tai muilla keinoin. Työelämän tuntemusta ja tavoitteiden realisoitumista edistetään eri tavoin toteutettavien työelämäjaksojen avulla.

Työkulttuuri ja työelämä tietous

Tavoitteena on, että opiskelija tietää työn merkityksen suomalaisessa yhteiskunnassa toimeentulon takaajana, arkielämän rytmittäjänä, ihmissuhteiden muodostajana ja hyvinvoinnin edistäjänä.

Keskeiset sisällöt

Aiheet	■ <i>työkulttuuri ja työn merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa</i>■ <i>työmarkkinoiden rakenne</i>■ <i>työntekijän ja työnantajan oikeudet ja velvollisuudet</i>■ <i>ammattillinen järjestäytyminen</i>■ <i>työaika</i>■ <i>palkkausperusteet</i>■ <i>työsuojelu</i>■ <i>työnhaku (työnhaun asiakirjat, sähköinen työnhaku)</i>■ <i>yrittäminen</i>■ <i>työturvallisuus</i>■ <i>työsuojelu</i>

Taidot	<i>Opiskelija</i> ■ <i>tuntee työntekijän aseman, oikeudet ja velvollisuudet</i>■ <i>perehtyy työelämän perussääntöihin</i>■ <i>tuntee Suomen työmarkkinat</i>■ <i>tietää yritystoiminnan perusperiaatteet ja yrittäjyyden tukipalvelut</i>■ <i>ymmärtää kielitaidon merkityksen työtehtävissä ja työelämän vuorovaikutustilanteissa</i>

Ammatillinen osaaminen ja urasuunnittelu

Tavoitteena on, että opiskelija saa kotoutumissuunnitelman, koulutuksen aikana toteutetun alkukartoituksen, ohjauskeskustelujen, työelämäjakson ja/tai ammattitaitokartoitusten avulla arvioita, tietoa ja palautetta ammatitaidostaan ja työkokemuksestaan sekä niiden soveltumisesta suomalaisen työelämään ja koulutukseen. Näiden pohjalta rakennetaan urasuunnitelma, joka sisältää pitkän aikavälin ammatilliset tavoitteet ja pyrkimykset sekä niihin pääsemiseksi tarvittavat lähitulevaisuuden toimenpiteet. Ensisijaisen suunnitelman lisäksi tulee pyrkiä laatimaan vaihtoehtoisia suunnitelmia.

Keskeiset sisällöt

Aiheet	<ul style="list-style-type: none">■ suomalaisiin ammatteihin ja niiden vaatimuksiin tutustuminen■ ammatillisen osaamisen tunnistaminen ja oman ammatitaidon ja pätevyyden arviointi■ koulutus- ja ammattitietopalvelu■ urasuunnittelu
Taidot	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none">■ saa realistisen kuvan ammateista, työtehtävistä ja niiden asettamista vaatimuksista■ osaa suhteuttaa omaa ammatitaitoaan suomalaisen työelämän vaatimuksiin ja hakeutua tarvittavaan täydennyskoulutukseen■ tuntee omat mahdollisuutensa työmarkkinoilla■ tietää ammatin ja koulutuksen välisen yhteyden sekä tapoja hankkia ammatti■ osaa arvioida omia mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä

Työelämäjakso

Työelämäjakso edistää opiskelijan työllistymistä. Hänellä on mahdollisuus riittävän pitkän työharjoittelujakson aikana näyttää osaamistaan ja markkinoida itseään ammatti- ja kielitaitoisena työntekijänä suoraan työnantajalle ja näin helpommin päästä mukaan työmarkkinoille. Maahanmuuttajan työllistyminen myös edistää monikulttuuristen työyhteisöjen kehittymistä.

Kotoutumiskoulutukseen kuuluva työelämäjakso voidaan järjestää monin eri tavoin. Opiskelija voi tehdä työtä työpaikalla tai tutustua ammatilliseen koulutukseen. Jakson kesto ja ajankohta vaihtelevat opiskelijan elämäntilanteen ja tavoitteiden mukaan.

Jakson tavoitteena on, että opiskelija selkiyttää omaa ammatillista jatko-suunnitelmaansa siten, että koulutuksen jälkeen hänellä olisi mahdollisuus työllistyä tai jatkaa työharjoittelussa kyseisessä työpaikassa tai hakeutua alan ammatilliseen koulutukseen.

Työelämäjakson aikana opiskelija tutustuu suomalaiseen työelämään ja työkuulttuuriin. Hän tunnistaa, miten suomalainen työyhteisö toimii, ja osaa verrata sitä oman maansa käytäntöihin. Työelämän säännöt ja työntekijän rooli tulevat tutuiksi työyhteisössä toimimisen kautta. Sen lisäksi opiskelija tutustuu ammatissa vaadittavien koneiden, laitteiden ja välineiden käyttöön.

Opiskelija kehittää suomen kielen taitoaan työelämäjakson aikana niiden tavoitteiden mukaan, jotka hän on yhdessä kouluttajan kanssa sopinut. Hän pohtii kielitaitonsa riittävyyttä työyhteisön käytännön tilanteissa. Opiskelija kehittää työelämässä tarvittavia viestintätaitojaan ja oppii oman alansa ammattisanastoa. Tarvittaessa pyritään järjestämään suomen kielen opetusta työpaikalla.

Jakson aikana opiskelija saa ohjausta työpaikalla. Hän pohtii yhdessä kouluttajan ja työpaikkaohjaajan kanssa omaa ammatillista osaamistaan ja alan ammattitaitovaatimuksia ja tekee kehittämissuunnitelman. Opiskelija ymmärtää ammatin vaatimukset ja sisällöt ja miettii omaa soveltuvuutta alalle (esim. elämäntilanne, terveys). Tarvittaessa opiskelija ohjataan ammattitaidon tunnistamiseen ja ko. tutkinnon tai tutkinnon osan suorittamiseen.

Työelämäjakson aikana opiskelija saa käytännön kokemusta seuraavista asioista:

työelämään tutustuminen

- suomalainen työelämä ja -kulttuuri
- työyhteisö
- työelämän säännöt
(mm. työaika, työntekijän oikeudet ja velvollisuudet)
- työntekijän rooli
- työsuojelu ja -turvallisuus
- ammatillinen järjestäytyminen
- työssä käytettävät koneet, laitteet ja välineet
- oman työmotivaation kartoitus

kielitaidon kehittäminen

- käsitys oman kielitaidon riittävydestä työyhteisön käytännön tilanteissa
- tavoitteellinen kielen oppiminen työelämäjaksolla
- työelämäviestintä
- ammattikieli ja -sanat

ammattitaito

- oman osaamisen tunnistaminen
- ammatin sisällöt ja vaatimukset
- ammattiin tai työtehtävään soveltuminen
- oma ammatillinen jatkosuunnitelma

4.7 VALINNAISET OPINNOT

Koulutuksen järjestäjä voi tarjota opiskelijalle koulutuksen sisällöissä myös sellaisia valinnaisia opintoja, jotka auttavat häntä kohti työelämää, jatko-opintoja ja yhteiskuntaan kotoutumista. Näiden opintojen tulee olla sisällöltään perusteltavissa niin, että ne sopivat opiskelijan henkilökohtaiseen kokonaissuunnitelmaan ja tukevat hänen persoonallista kasvuaan. Tällaisia opintoja voi olla tarjolla kyseisen oppilaitoksen omassa koulutustarjonnassa tai niitä voidaan sopia hankittavaksi kaikkien muiden aikuiskoulutusta järjestävien tahojen, esimerkiksi vapaan sivistystyön tai avoimen yliopiston opintotarjonnasta.

Valinnaisia opintoja voivat olla esimerkiksi oman ammattialan osaamisen päivitykseen liittyvät täydennyskoulutusosiot alan oppilaitoksissa sekä oman äidinkielen opinnot, jotka suoritetaan suomen kielen tai lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen tueksi tai esimerkiksi asioimistulkin koulutukseen pääsemiseksi. Valinnaisia opintoja ja niistä saatavia todistuksia voi olla monenlaisia: yrittäjäyyskoulutus, vaiheittain suoritettut hitsausluokat, tilityökorntti, hygieniaosaamistodistus, ensiapukoulutukset, tieto- ja viestintäteknikka, kansimiehen lupakirja, anniskelupassi ja esimerkiksi taiteen, liikunnan tai muiden kielten opintoja.

Valinnaisiin opintoihin voi kuulua myös ohjattuja tutustumiskäyntejä ja -jaksoja oppilaitoksissa, yrityksissä tai muissa opiskelijan suunnitelmaan tiiviisti kytkeytyvissä paikoissa. Se, että opiskelijalla on kontakteja myös oppilaitoksen ulkopuolelle, auttaa henkilökohtaisten tavoitteiden asettelussa ja mahdollistaa kouluttajien oikea-aikaisen tuen. Valinnaisia opintoja voidaan mahdollisuuksien mukaan järjestää myös omalla äidinkielellä.

5

OPIKELIJAN ARVIOINTI

5.1 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Arviointi on jatkuva prosessi, ja opiskelijan tulee saada koulutuksen aikana riittävästi palautetta edistymisestään ja oppimisestaan. Kaikille opiskelijoille ja kaikille arviointiin osallistuville tiedotetaan opintojen aikana arvioinnin periaatteista ja niiden soveltamisesta, kuten arvioinnin tehtävistä, arvioinnin kohteista, vaatimustasosta, arvosanojen dokumentoinnista ja koulutuksesta annettavan todistuksen sisällöstä.

Jatkuvan arvioinnin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa suunnittelemaan omaa opiskeluaan. Arvioinnin tulee tukea opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä ja luottamusta omiin kykyihinsä. Arvioinnin tehtävä on antaa opiskelijalle tietoa oppimisen etenemisestä koulutuksen aikana ja sen päättyessä.

Itsearviointin ja työskentelyn arvioinnin kehittämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Arvioinnin tarkoituksena on, että opiskelijalle syntyy realistinen kuva oppimisestaan ja että hän tiedostaa vahvuutensa ja heikommat osaamisalueensa, joita hänen tulee kehittää saavuttaakseen tavoitteensa. Arvioinnin tulee tuottaa tietoa opiskelijan osaamisesta mahdollista jatkokoulutukseen siirtymistä varten.

Opiskelijat arvioivat myös saamaansa opetusta joko kirjallisesti tai suullisesti. Jatkuva arviointi antaa opettajalle mahdollisuuden seurata ryhmän edistymistä ja mukauttaa opetusta sekä ryhmän että yksilön tarpeiden ja palautteen mukaan.

5.2 ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Arvioinnin tulee olla laadullista, monipuolista, luotettavaa ja oikeudenmukaista. Opiskelijan osaamista on verrattava opiskelijan henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan, opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja niistä johdettuihin arviointikriteereihin. Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettava

tässä suosituksessa esitetyistä opintokokonaisuuksien tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä.

Opiskelijaa tulee kannustaa itseohjautuvuuteen sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, jotta hän pystyy itsenäisesti ja realistisesti arviomaan omia mahdollisuuksiaan kotoutumiskoulutuksen jälkeen. Tästä syystä tulee painottaa itsearvioinnin merkitystä sekä ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia arviointimenetelmiä. Arvioinnin osana voi olla koulutuksen aikana koottu portfolio eli osaamissalkku.

Arviointimenetelmät tulee valita siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Koska opiskelijat osaavat ilmaista osaamisensa eri tavoin, heillä on oltava mahdollisuus näyttää osaamisensa muutenkin kuin kirjallisesti. Erityisesti jos opiskelijalla on vamma, sairaus ja niihin rinnastettavia oppimisvaikeuksia kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, on käytettävä hänelle parhaiten soveltuvaa arviointimenetelmää. Opiskelijoiden erilaiset arvot, yksilölliset tavoitteet ja tiedon tarpeet on pyrittävä ottamaan huomioon.

5.3 ARVIOINTI JA TODISTUS

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot arvioidaan kielitaitotasojen kuvausasteikon (liite 3) ja tämän suosituksen opintokokonaisuuksien tavoitteista johdettujen arviointikriteereiden mukaisesti. Todistukseen merkitään kielitaitotaso ja sen yleiskuvaus (liite 4). Liitteessä 4 olevat kielitaidon yleiskuvaukset on myös hyvä liittää todistukseen. Jos opiskelija suorittaa koulutuksen yhteydessä Yleisten kielitutkintojen suomen kielen tutkinnon, siitä saatu todistus voidaan liittää kotoutumiskoulutuksen todistukseen.

Muut opintokokonaisuudet voidaan arvioida lyhyesti sanallista, kuvailevaa arviointia käyttäen. Kunkin opintokokonaisuuden kohdalla merkitään myös siihen kuuluneet opinnot sekä niiden laajuus. Todistuksen mahdollisista tutustumisjaksoista koulutusorganisaatioissa ja työssäoppimisjaksoista antaa kyseinen oppilaitos tai työnantaja.

Jos opiskelijalla on aiemmin hankittua osaamista joko opintosuorituksen tai työkokemuksen kautta, se voidaan lukea hyväksi kotoutumiskoulutuksessa. Tarvittaessa opiskelijan on osoitettava osaamisen vastaavuus. Aiemmin suoritetuista opinnoista, jotka hyväksiluetaan kotoutumiskoulutuksessa, tehdään merkintä todistukseen.

Suoritetusta koulutuksesta opiskelijalle annetaan todistus, jonka tulee sisältää seuraavat tiedot:

- koulutuksen järjestäjän tai ylläpitäjän nimi
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja syntymäaika
- koulutuksen nimi ja laajuus
- suoritettut opinnot, keskeiset sisällöt
- kielitaidon arviointi
- lisätiedot ja mahdolliset erityismaininnat
- opintoihin sisältynyt työelämäjakson laajuus ja suorituspaiikka (työpaikka tai oppilaitos)
- koulutukseen tutustumisen tai työssä oppimisen laajuus ja oppilaitokset sekä työssäoppimisen toimialue tai tehtävät
- todistuksen antopäivämäärä
- vastuuhenkilön nimi
- oppilaitoksen leima
- allekirjoitukset.

Todistuksessa on oltava myös seuraavat asiat:

- maininta, että koulutus perustuu Opetushallituksen suositukseen 5/421/2007.
- koulutuksen laajuus ja opintoviikon määritelmä.

Suositus todistuksen mallista on liitteessä 1. Todistuksen lisäksi opiskelijalle voidaan antaa tarkempi sanallinen arvio kielitaidon eri osa-alueista, selvitys opiskelijan vahvuuksista, erikoisosaamisesta ja työelämäjaksosta sekä jatkosuunnitelma.

6

OPPILAITOKSEN KOTOUTUMISKOULUTUKSEN OPETUSSUUNNITELMA JA HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUOHJELMA

6.1 SUUNNITELMAN LAADINTA

Koulutuksen järjestäjä tai oppilaitos laatii kotoutumiskoulutuksen toteuttamista varten suunnitelman, joka perustuu tässä asiakirjassa oleviin opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja keskeisiin sisältöihin. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se mahdollistaa opiskelijoiden yksilölliset valinnat. Opetussuunnitelmassa on huolehdittava siitä, että opiskelija saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta koulutuksen järjestämistavasta riippumatta oppilaitoksen jokaisena työpäivänä.

6.2 SUUNNITELMAN SISÄLTÖ

Kotoutumiskoulutuksen toteuttamista varten laaditun opetussuunnitelman tulee sisältää seuraavat kohdat:

- keskeiset arvot ja toiminnan kehittämisstrategia
- koulutukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi
- alkukartoituksen järjestäminen
- opetuksen järjestäminen ja mahdollinen jaksotus (lähi- ja etäopiskelu sekä ohjaus)
- opetuksen tukipalvelut
- henkilökohtaisen opiskeluohjelman laatimisen periaatteet
- koulutuksen liittymäkohdat muuhun koulutukseen
- opiskelijan arvioinnin toteuttamissuunnitelma
- henkilöstön ammattitaidon kehittämissuunnitelma
- itsearvioinnin toteuttaminen.

6.3

HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUOHJELMA

Jokaiselle koulutukseen osallistuvalla tulee laatia kirjallinen henkilökohtainen opiskeluohjelma. Sen laativat yhteistyönä opiskelija, koulutuksen järjestäjä ja tarvittaessa koulutuksen hankkijan edustaja. Kaikkien osapuolten tulee se hyväksyä. Henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadinnassa hyödynnetään kotoutumissuunnitelmassa, alkukartoituksessa ja ohjauskeskusteluissa saatuja tietoja. Sen tulee perustua opiskelijan valmiuksien tasoon sekä hänen tavoitteisiinsa.

Aiemmin opitun ajantasaisuus tarkistetaan. Henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa määritellään opintokokonaisuudet, jotka opiskelija koulutuksen aikana aikoo suorittaa, sekä niiden laajuudet. Siinä selvitetään myös opiskelijan alustavat tulevaisuuden opintotavoitteet ja tarkennetaan opiskelun aikaisia opetusjärjestelyjä.

Ohjelman tulee sisältää ainakin seuraavat kohdat:

- opiskeluun vaikuttavat taustatekijät, kuten
 - arvio kielitaidosta (luku- ja kirjoitustaito)
 - arvio opiskelu- ja koulutusvalmiuksista
 - aikaisempi koulutus ja mahdollisuudet hakea vastaavuutta suomalaiseseen tutkintoon
 - aikaisempi työkokemus ja tiedot ammatillisesta osaamiskartoituksesta
- opiskelijan koulutus-, työllistymis- ja muut suunnitelmat
- suunnitelman toteuttamisen vaatimat oppimistavoitteet ja keskeiset sisällöt
- henkilökohtaisen ohjauksen ja tuen järjestäminen.

Henkilökohtaisen opiskeluohjelman toteutumista on arvioitava kouluttajan ja opiskelijan välisissä keskusteluissa opiskelun edetessä ja päättyessä. Ohjelmaa on muutettava tarvittaessa, ja muutokset on varmennettava tarvittaessa kaikkien osapuolten allekirjoituksin. Keskusteluissa henkilökohtaisista opiskeluohjelmista otetaan esille vain opiskelun onnistumiseen ja koulutuksen suorittamiseen olennaisesti vaikuttavat asiat. Opiskelijan elämäntilannetta koskevia tietoja voidaan vaihtaa vain opiskelijan luvalla koulutuksen järjestäjän ja hankkijan tai muiden viranomaisten välillä. Asiakirjaan ei saa sisällyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (1621/1999) tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja.

7

ERITYISRYHMIÄ KOSKEVAT SUOSITUKSET

7.1 KORKEASTI KOULUTETUT MAAHANMUUTTAJAT

Jo alkukartoituksessa tulee huomioida korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien tiedollinen osaaminen ja yleensä muita paremmat opiskeluvalmiudet. Heidät on pyrittävä ohjaamaan sellaisiin opiskeluryhmiin, joissa voidaan huomioida heidän halunsa mahdollisesti pätevyitä omalle alalleen myöhemmin.

Maahanmuuttaja, joka on suorittanut ulkomaisen korkeakoulututkinnon, voi hakea tutkintonsa tunnustamista tai rinnastamista suomalaiseseen korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkintoon pääasiassa Opetushallitukselta. Joissakin tapauksissa tutkinnon tunnustamisen hoitaa jokin muu viranomainen, yleensä sama, joka myöntää kyseisen ammatin ammattinharjoittamisoikeudet (ks. esim. Opetushallituksen julkaisu Ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustaminen tai www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen). EU- ja ETA-valtioiden kansalaisiin sovelletaan lakia Euroopan yhteisön yleisen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaantulusta (419/97). Muiden kuin EU- ja ETA-valtioiden kansalaisiin sovelletaan lakia ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta (531/86).

EU- tai ETA-alueella tutkinnon suorittanut EU-kansalainen voi saada tunnustamispäätöksen myös sellaisesta ammatillisesta tutkinnosta, jonka koulutus Suomessa kestää ylioppilaspohjalta vähintään kolme vuotta. Muiden tutkintojen osalta Opetushallitus antaa pyydettyä vertailulausuntoja niiden vastaavuudesta suomalaisiin tutkintoihin. Sekä rinnastuspäätökset että vertailulausunnot ovat maksullisia. Jos maahanmuuttaja haluaa täydentää tutkintoaan vastaamaan suomalaista tutkintoa, hänen tulee pyrkiä opiskelijaksi kyseisen alan opetusta antavaan oppilaitokseen. Muista ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisesta jatko-opinnoissa ja tutkinnoissa päättävät korkeakoulut ja oppilaitokset itse.

Mikäli kotoutumiskoulutuksen opiskelijalla on todistus korkeakoulututkinnon suorittamisesta eikä hän ole hakenut rinnastusta tai tunnustusta, voidaan opintojen rinnastaminen sisällyttää kotoutumiskoulutukseen.

Rinnastamis päätöksen hakemiseen liittyvä neuvonta ja ohjaus ovat täten osa urasuunnittelua.

7.2 NUORET MAAHANMUUTTAJAT

Nuorten maahanmuuttajien osalta tulee kiinnittää erityistä huomiota heidän saavuttamansa yleissivistävän peruskoulutuksen tasoon. Mikäli nuori on tullut maahan juuri peruskouluiän ylitettyään eikä hänellä ole peruskoulun päättötodistusta, tulee selvittää, miten hänen saamaansa yleissivistävää opetusta pitäisi täydentää suomen kielen opetuksen lisäksi. Nuoret tarvitsevat usein erityistä tukea ja ohjausta opintojensa aikana. Lisäksi heidän urasuunnitteluun tukee kokemuksellinen tieto työelämästä ja ammateista. Nuorten osalta on tärkeää, että kouluttajat keskustelevat mahdollisuuksien mukaan myös heidän perheidensä kanssa. Nuorten koulutuksen suunnittelu edellyttää yhteistyötä työhallinnon ja kunnan sivistystoimen välillä. Nuorten maahanmuuttajien itsenäistymistä voidaan parhaiten tukea järjestämällä heille erillisiä koulutusryhmiä.

7.3 KOTIÄIDIT

Maahanmuuttajanaisilla on usein vaikeuksia osallistua koulutukseen täysipainoisesti pienten lasten hoidon ja perhetilanteen vuoksi. He tarvitsevat usein opetuksen oheisjärjestelyjä. Koulutuksen ja muiden kotouttavien toimenpiteiden tulisi sijaita lähellä asuinpaikkaa, ja myös toimenpiteiden aikainen lastenhoito on hyvä järjestää. Kokopäiväisen kotoutumiskoulutuksen sijasta on tällaisissa tapauksissa syytä selvittää, voitaisiinko maahanmuuttajalle tarjota suomen tai ruotsin kielen opiskelua, harjoittelua tai muuta kotoutumista edistävää toimintaa muutamia tunteja viikossa esim. rinnasteista järjestelmää käyttäen. Maahanmuuttaja- tai muiden järjestöjen tarjoama koulutuksellinen ja muu tuki voi tälle kohderyhmälle olla tietyssä elämäntilanteessa sopivampaa kuin kokopäiväinen koulutus.

7.4

LUKU- JA KIRJOITUSTAIDOTTOMAT MAAHANMUUTTAJAT

Primaarilukutaidottomia ovat sellaiset maahanmuuttajat, jotka eivät osaa lukea ja kirjoittaa millään kielellä. Myöskään laskutaito ja opiskelutaidot eivät yleensä ole kehittyneet koulunkäynnin puutteen vuoksi. Sekundaarilukutaidottomia ovat sellaiset maahanmuuttajat, jotka ovat mahdollisesti käyneet jonkin verran koulua kotimaassaan ja osaavat lukea jollakin muulla kuin latinalaisella kirjaimistolla kirjoitettua tekstiä. Luku- ja kirjoitustaito on jatkumo. Lukutaitoa ei enää pidetä taitona, joka saavutetaan lapsena koulun alaluokilla, vaan se on jatkuvasti kehittyvä tietojen, taitojen ja strategioiden kokonaisuus, joka kehittyy läpi elämän.

Luku- ja kirjoitustaidottomille maahanmuuttajille pyritään järjestämään Opetushallituksen suosituksen (Luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien koulutus, 2006) mukaista koulutusta. Koulutukseen ohjaamisen tulisi tapahtua jo kotoutumissuunnitelmassa todetun tarpeen perusteella. Mikäli opiskelijan luku- ja kirjoitustaidon puutteet ilmenevät vasta koulutuksen aikana esimerkiksi alkukartoitusjaksolla, tulee opiskelijan sijoittamisesta tasoaan vastaavaan koulutusryhmään neuvotella hänet lähettäneen tahon kanssa.

7.5

OPPIMISVAIKEUDET JA KUNTOUTUS

Mikäli oppiminen ei etene normaalisti, tulee mahdollisimman pian selvittää, mistä se johtuu. Taustalla voi olla perinteinen kielellinen, matemaattinen, motorinen tai tarkkaavaisuuden häiriö, jolle löytyy fysiologinen peruste. Toisaalta itse maahanmuuttoprosessiin voi liittyä monenlaisia sosiaalisia ja psykologisia ongelmia, joiden seurauksena voi olla rauhatonmuutta ja keskittymiskyvyttömyyttä. Erityisesti pakolaistaustaisella maahanmuuttajalla voi olla traumaattisia kokemuksia, jotka heijastuvat myös oppimiskykyyn.

Myös motivaatioon liittyvät asiat on syytä tarkistaa: onko opiskelija ymmärtänyt koulutuksen tavoitteet ja sen henkilökohtaisen merkityksen? Kouluttajalla tulisi olla perustiedot oppimisvaikeuksista kyetäkseen tunnistamaan opiskelijan ongelmat. Usein ongelmien selvittäminen on kuitenkin vaikeaa heikon kielitaidon ja diagnosointimenetelmien puutteellisuuden vuoksi. On tärkeää, että paikallisesti ja alueellisesti on yhdessä koulutuksen hankkijan kanssa selvitetty käytettävissä oleva asiantuntijaverkosto. Usein tarvitaan erityisopettajan, neuropsykologin, neurologin tai

muiden asiantuntijoiden apua. Tarvitaan erillistutkimuksia ja selvityksiä, joiden vastuut ja rahoitus tulee selvittää. Tärkeintä on, että tällaisia tilanteita varten on olemassa toimintamalleja, jotka on yhteisesti laadittu ja hyväksytty. Opiskelijalle tulee tarjota tietoutta sekä oletetusta vaikeudesta että asian tutkimiseen ja hoitamiseen liittyvistä käytännöistä.

Mikäli opiskelijan fyysinen, psyykinen tai sosiaalinen tilanne muuten vaikeuttaa opintojen etenemistä tai heikentää ratkaisevasti hänen työllistymismahdollisuuksiaan, on kouluttajan aiheellista neuvotella työhallinnon tai muun lähettävän tahon kanssa koulutuksen jatkamisen edellytyksistä. Tällaisissa tapauksissa koulutuksen ajankohtaa voidaan myöhentää tai koulutuksen ohella voidaan järjestää opiskelijalle kuntouttavia tai muita opiskelijan kotoutumista tukevia palveluja, esim. vertaistukea.

Kotoutumiskoulutuksen jälkeen maahanmuuttaja jatkaa yksilöllisten tarpeidensa ja toiveidensa mukaisesti hänelle parhaiten soveltuvaa työllistymis- tai koulutuspolkua. Mikäli opiskelijan ohjaus jatkuu työvoimatoimistossa tai toisessa oppilaitoksessa, on tärkeää, että kaikki tarvittava häntä koskeva informaatio ja jatkosuunnitelmat siirretään hänen ohjauksestaan vastaavalle henkilölle. Opiskelija siirtää tiedot itse, tai siirtämisestä sovi- taan hänen luvallaan.

Ennen ammatillista peruskoulutusta maahanmuuttajat voivat osallistua valmistavaan koulutukseen (Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/98, 3 § ja asetukset ammatillisesta koulutuksesta 811/98, 21 § ja 1139/99, 10 §). Kotoutumiskoulutuksessa suoritettuja opintoja voidaan koulutuksen järjestäjän tai ylläpitäjän harkinnan mukaan lukea hyväksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa.

Opiskelija voi myös hakeutua suoraan ammatilliseen peruskoulutukseen. Eri alojen tutkintojen opetussuunnitelman perusteet sisältävät määräyksiä siitä, miten maahanmuuttajien opinnot tulee järjestää ja arvioida. Ne sisältävät myös perusteet opiskelijan oman äidinkielen ja suomi tai ruotsi toisena kielenä -opinnoille.

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa myös näyttötutkintona tai oppisopimuskoulutuksessa. Opiskelija voi lisäksi täydentää ja ajantasais- taan aikaisempia ammatillisia opintojaan ja ammattitaitoaan hakeutumalla aikuisten ammatilliseen lisäkoulutukseen tai näyttötutkintoihin valmista- vaan koulutukseen. Näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen, tutkinnon suorittaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen henkilökohtaistetaan Opetushallituksen Henkilökohtaista- mismääräykset-ohjeen (43/011/2006) mukaisesti. Henkilökohtaistami- ssa on otettava huomioon myös erilaisesta kulttuurista ja kielitaustasta johtuvat erityistarpeet ja lähtökohdat. Kelpoisuudesta ammattikorkeakou- luopintoihin säädetään ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/95) ja kelpoisuudesta korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin yliopistoasetuksessa (115/98). Korkeakoulututkinnon suorittaneiden maa- hanmuuttajien ohjauksesta on kirjoitettu luvussa 7.1.

Yrittäjäksi ryhtymiseen kannustetaan niitä maahanmuuttajia, joilla on siihen riittävät valmiudet ja korkea yrittäjyysmotivaatio. Yrittäjyydestä kiinnostuneet ohjataan yrittäjyysneuvontapalveluihin ja tarvittaessa yrittäjäkoulutukseen. Pääosin työvoimakoulutuksena järjestettävillä yrittäjyyskursseilla selvitetään yrityksen käynnistämiseen liittyvät keskeiset seikat ja rahoitus. Kursseille osallistuminen edellyttää yleensä hyvää suomen kielen taitoa. Koulutuksen suorittaminen on edellytys starttirahan myöntämiselle. Maahanmuuttajille järjestetään myös yrityshautomotoimintaa yhdessä suomalaisten kanssa. Pääosin maahanmuuttajien yrittäjyysneuvonnasta vastaavat uusyrityskeskukset. YritysSuomi-portaali (www.yrityssuomi.fi) sisältää perustietoja aloittelevalle yrittäjälle.

Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen rinnastettavana opiskeluna voidaan kotoutumisaikana suorittaa perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opintoja, korkeakoulututkintoon johtavia opintoja, täydennyskoulutusta ja jatkokoulutusta. Paljon rinnasteisena hyväksyttävää opiskelua tarjoavat myös aikuislukiot, kansalais- ja työväenopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset sekä kansanopistot. Rinnasteinen opetus tarjoaa usein yksilöllisen jatkokoulutusvaihtoehdon kotoutumiskoulutuksen jälkeen tai sitä ennen. Opiskelun on sisällettävä riittävästi suomen tai ruotsin kielen opintoja. Rinnasteista koulutusta koskeva työhallinnon ohje on liitteessä 2.

9

SUOSITUKSIA KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJILLE JA HANKKIJOILLE

9.1 KOULUTUKSEEN OHJAAMINEN JA HAKEUTUMINEN

Koulutuksesta tiedotetaan mahdollisimman laajasti kohderyhmään kuuluville ihmisille. Mikäli koulutuksen hankkii työhallinto, noudatetaan koulutukseen hakeutumisessa työvoimapolitiittisen koulutuksen valintaperiaatteita. Henkilö voi hakeutua myös omaehtoisesti ja oma-aloitteisesti koulutukseen esimerkiksi maahanmuuttajaverkostojen avulla. Tärkeää on, että koulutukseen ohjauksessa ovat tukena moniammatilliset asiantuntijaverkostot, joihin kuuluvat kunnan sosiaali-, opetus- ja nuorisotoimi yhdessä työvoimatoimistojen kanssa. Tiedotuksessa käytetään mahdollisimman laajasti apuna maahanmuuttajajärjestöjä. Erityisryhmien tavoittamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Ennen koulutuksen aloittamista tulee kartoittaa maahanmuuttajien tarpeet ja tavoitteet mahdollisimman tarkkaan. Maahanmuuttajille esitellään koulutustarjontaa laajasti ja pyritään etsimään jokaiselle sopivin koulutusvaihtoehto. Haastatteluihin ja alkuinfoon tulee varata tulkkipalveluja. Tulkkia tulee käyttää myös mahdollisissa ongelmatilanteissa ja viranomaiskäytäntöjen selvittämisessä. Kotoutumissuunnitelma saatetaan opiskelijan suostumuksella kouluttajan tietoon.

9.2 OPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Opetus sisältää lähiopetuksena järjestettävää luokka- ja ryhmämuotoista opetusta, tukiopetusta, ohjausta, toiminnallista opetusta kuten tutustumiskäyntejä sekä ohjattua itse- ja etäopiskelua. Opiskelija voi saada erikseen järjestettävää tukiopetusta, jos hän ei muuten saavuta koulutuksen tavoitteita. Sekä tukiopetuksen että ohjauksen resursoinnista tulee huolehtia jo hankintavaiheessa. Korkeasti koulutettujen tutkintojen rinnastamis päätösten maksujen sisällyttämisestä koulutukseen sovitaan myös hankintavaiheessa.

Työministeriö on sitoutunut järjestämään kotouttamislain piirissä tai vastaavassa asemassa oleville mahdollisuuden osallistua yleisten kielitutkintojen (YKI) suomen kielen keskitason tutkintoon (taitotaso 3). Ennen tutkintoon ohjaamista kouluttaja arvioi, onko opiskelijalla realistiset mahdollisuudet selviytyä tutkinnosta. Hankintasopimuksessa sovitaan kustannusten korvaamisesta toteutuman mukaisesti.

Opintokokonaisuudet olisi hyvä jaksottaa pienempiin kokonaisuuksiin, jotta yksilöllisten koulutuspolkujen rakentaminen olisi joustavaa. Opetuksen järjestämisessä tulisi huomioida, että kielitaitotasot eivät ole keskenään yhteismitallisia: kielitaidon alemmilla tasoilla edistyminen on nopeampaa kuin yleisillä tasoilla. Laajuudet ovat keskimäärin seuraavat:

- alkeiskielitaito A1 10 ov
- kehittyvä peruskielitaito A2 20 ov
- toimiva peruskielitaito B1.1 15 ov

Suomen kieli, arjen taidot, opiskelutaidot, kulttuurintuntemus, yhteiskuntatietous ja työelämätaidot opetetaan toisiinsa integroituna kokonaisuuksina. Aktiivisen kielitaidon kehittymisen kannalta on tärkeää, että koulutuksessa opittua on tilaisuus soveltaa mahdollisimman nopeasti käytännössä, esimerkiksi työharjoittelussa tai työelämässä, jonka jälkeen voi tarvittaessa jatkaa opiskelua.

Kielenopetuksen tavoitteellisuuden kannalta on oleellista, että riittävät kielelliset valmiudet saavuttaneet opiskelijat voivat kotoutumiskoulutuksen päätteeksi suorittaa Yleisten kielitutkintojen suomen kielen keskitason testin. Kotoutumiskoulutuksen lopussa opiskelijat saavuttavat keskimäärin B1.1-tason. Yleisten kielitutkintojen suomen kielen keskitason testi vaatii B1.2-tason osaamista (ks. oheinen taulukko). Kotoutumiskoulutuksen lopussa on syytä järjestää mahdollisuus Yleisten kielitutkintojen suomen kielen keskitason testiin niille, joiden arvioidaan siitä selviytyvän. Osa opiskelijoista tarvitsee kuitenkin erillistä Yleisten kielitutkintojen suomen kielen testiin valmentaa koulutusta ennen testin suorittamista.

viitekehys	YKI
A1 (A1.1–A1.3)	1
A2 (A2.1–A2.2)	2
B1 (B1.1–B1.2)	3
B2 (B2.1–B2.2)	4
C1 (C1.1–C1.2)	5
C2 (C2.1–C2.2)	6

Opiskelija ja kouluttaja määrittelevät yhdessä henkilökohtaisen opiskeluohjelman laatimisen yhteydessä työelämäjakson tavoitteet ja toteutumisen. Sen lisäksi opiskelijalla on omat henkilökohtaiset tavoitteensa, joiden toteutumista hän seuraa jakson aikana.

Opiskelija ottaa itse yhteyttä työnantajiin eri työnhakukanavien kautta. Hän saa tarvittaessa kouluttajalta apua harjoittelupaikan etsimiseen. Opiskelija käy haastattelussa työnantajan luona, mikäli se kuuluu yrityksen toimintatapoihin. Kun opiskelija on saanut työnantajalta suostumuksen työharjoitteluun, oppilaitoksen työharjoittelun vastuuhenkilö lähettää harjoittelupaikkaan tarvittavat kirjalliset dokumentit, kuten työharjoittelusopimuksen, työssäoppimissuunnitelman ja työssäoppimisen arviointilomakkeen. Ennen harjoittelun alkamista sovitaan myös ohjauksesta ja harjoittelupaikalla käynneistä (ja mahdollisesta suomen kielen opetuksesta).

Työelämäjakso alkaa työyhteisöön perehtymisellä, jonka hoitaa sovitun työpaikkaohjaaja tai muu yhteyshenkilö. Opiskelija tutustuu työpaikan työturvallisuusohjeisiin ja muihin työyhteisön sääntöihin ja sitoutuu noudattamaan niitä (työajat, tauot, ruokailu, esteistä ilmoittaminen, työvaatteet). Suositeltavaa on, että opiskelija tapaa harjoittelun aikana myös työsuojeluvaltuutetun ja luottamusmiehen.

Työelämäjakson aikana kouluttaja pitää yhteyttä opiskelijaan ja käy työpaikalla; hän tukee opiskelijan työssäoppimista ja antaa tarvittaessa ohjausta. Opiskelijan ohjaajana toimii nimetty työpaikkaohjaaja, joka auttaa opiskelijaa arjessa ja mahdollisissa ongelmatilanteissa. Opiskelija, kouluttaja ja työpaikkaohjaaja seuraavat harjoittelun etenemistä ja arvioivat sitä yhdessä. Jakson aikana arvioidaan opiskelijan edistymistä henkilökohtaisen opiskeluohjelman tavoitteiden mukaan ja luodaan valmiuksia työllistymiselle. Jos opiskelijan elämäntilanne vaatii, järjestetään työpäivän kulku niin, että se on mahdollista myös esim. pienten lasten äidille.

Harjoittelun aikana opiskelija saa palautetta kouluttajalta ja työpaikkaohjaajalta. Häntä kannustetaan myös itse arvioimaan omaa harjoitteluun suhteessa henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa. Harjoittelun lopussa käydään palautekeskustelu, jossa ovat mukana opiskelija sekä työpaikan ja koulun edustajat. Työnantaja antaa harjoittelusta myös kirjallisen palautteen, joka jää opiskelijalle työtodistukseksi.

Työelämäjakson jälkeen kouluttaja käsittelee palautteet yhdessä opiskelijaryhmän kanssa. Tarvittaessa mukana voi olla työvoimatoimiston edustaja. Opiskelijat voivat verrata kokemuksiaan suomalaisesta työelä-

mästä ja työelämän viestinnästä muiden ryhmäläisten kanssa ja huomata onnistumisten ja ongelmien yhtäläisyyden. Opiskelija tekee ammatillisen jatkosuunnitelman yhdessä kouluttajan kanssa sekä saa apua työllistymiseen, työharjoitteluun ja ammatilliseen koulutukseen vaadittavien kirjallisten dokumenttien laadinnassa.

9.4 PALAUTTEEN KERÄÄMINEN

Koulutuksen päättyessä opiskelijoille laaditaan jatkosuunnitelma, joka toimitetaan koulutuksen hankkijan käyttöön siirrettäväksi kotoutumis- tai työnhakusuunnitelmaan. Näiden suunnitelmien tulee sisältää arvio opiskelijan saavuttamasta kielitaidosta ja muista taidoista.

On tärkeää kerätä myös opiskelijoilta sekä väli- että päättöpalautetta koulutuksesta. Kouluttajan tulee huolehtia tämän palautteen keräämisestä myös koulutuksen hankkijan käyttöön esimerkiksi työhallinnon OPAL-palautteen avulla.

Kotoutumiskoulutuksen suosituksen lisäksi voidaan aikuisten maahanmuuttajien koulutuksessa käyttää seuraavassa luettelossa mainittuja koulutuksen perusteita tai suosituksia:

- Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 1999 (Opetushallituksen määräykset 9/011/99 ja 6/011/2000, päivitetään vuonna 2007)
- eri alojen ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien perusteet, jotka sisältävät maahanmuuttajien opetusjärjestelyjä koskevia määräyksiä (Opetushallitus) sekä ammattiosaamisen näyttöjä tukeva Ammattiosaamisen näytöt käyttöön -opas
- Luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien koulutus. Suositus opetussuunnitelmaksi (Opetushallitus 2006)
- Ammatillisen aikuiskoulutuksen tutkintojen perusteet sekä niitä tukeva Näyttötutkinto-opas.

LIITEOSA

LIITE 1 SUOSITUS KOTOUTUMISKOULUTUKSEN TODISTUSMALLIKSI

TODISTUS

Etunimi Sukunimi

syntymäaika

on suorittanut Oppilaitoksen järjestämän aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen

KOULUTUKSEN NIMI

koulutusaika

Koulutuksen sisältö ja laajuus

Suomen kieli	XX tuntia
Arjen taidot	XX tuntia
Opiskelutaidot	XX tuntia
Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus	XX tuntia
Työelämätaidot	XX tuntia
Työelämäjakso	XX tuntia
Valinnaiset opinnot	XX tuntia
YHTEENSÄ	XX tuntia

Opiskelija suoritti työelämäjakson Firma Oy:ssä.

Opiskelija on koulutuksen päättyessä arvioitu seuraavasti:

Suomen kielen yleistaito	B1.1
Suomen kielen suullinen taito	B1.2

allekirjoitus
rehtori

allekirjoitus
vastuukouluttaja

Paikkakunta, _____. _____ kuuta vuonna 20_____

Koulutus perustuu Opetushallituksen 5/421/2007 antamaan suositukseen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta. Kielitaidon arviointiasteikko on todistuksen kääntöpuolella.

LIITE 2 TYÖVOIMAPOLIITTISIIN TOIMENPITEISIIN RINNASTETTAVAT TOIMENPITEET

Työvoimatoimisto päättää maahanmuuttajan omatoimisesti järjestämän ja/tai työvoimatoimiston yksilöllisesti tarjoaman omaehtoisen koulutuksen tai kotoutumista edistävän harjoittelun toimenpidekohtaisesta rinnastamisesta julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1295/2002 6. luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuun työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen tai 8. luvussa tarkoitettuihin työmarkkinatoimenpiteisiin. Rinnastamisen edellytyksenä on, että toimenpide edistää maahanmuuttajan kotoutumista ja suomen tai ruotsin kielen oppimista sekä parantaa hänen ammatillisista kehittymistään ja työllistymismahdollisuuksiaan. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi työvoimapoliittiseen koulutukseen rinnastettavan opiskelun tulee tapahtua pääasiassa suomen tai ruotsin kielellä tai sen on sisällettävä riittävästi suomen tai ruotsin kielen opetusta.

Tavoitteena on, että eri paikkakunnilla tarjolla oleva kotoutumista edistävä koulutus ja siihen mahdollisesti liitettävät muut toimenpiteet saataisiin maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön siten, että, kotoutuja osallistuisi pääosan suunnitelmakaudesta erilaisiin avoimille työmarkkinoille pääsyä edistäviin aktiivitoimenpiteisiin.

Työvoimakoulutukseen rinnastettavan koulutuksen ja siihen mahdollisesti liitettävän toimenpideyhdistelmän ajalta voidaan maksaa koulutuksen tai työmarkkinatoimenpiteen aikaista ylläpitokorvausta siten kuin siitä säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10. luvun 3 §:ssä.

Rinnastettava toimenpidekokonaisuus voidaan koota eri osatoimenpiteistä kuten omaehtoisesta koulutuksesta, harjoittelusta tai muista harjoittelua vastaavista tehtävistä. Kotoutumista edistävä rinnastettava toimenpide rinnastetaan työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen, jos vähintään puolet sen kestosta on opiskelua tai siitä aiheutuvia tehtäviä. Muissa tapauksissa kyseessä on työharjoittelu tai työelämävalmennus, joiden on täytettävä niistä säädetyt edellytykset (laki julkisesta työvoimapalvelusta, 8. luku). Jos toimenpidettä ei voida rinnastaa, kyseessä on muu kotouttava toimenpide, joka ei oikeuta ylläpitokorvaukseen.

Kotouttamislain 10 §:n 2 momentin mukaan kotoutumissuunnitelma voi yhteiskuntaan, kieleen ja ammatteihin perehdyttävän koulutuksen lisäksi sisältää myös perusopintoja ja ammatillisia opintoja, lukio-opintoja, ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkintoon johtavaa koulutusta sekä täydennyskoulutusta ja jatkokoulutusta.

Opintoja voidaan rinnastaa työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen silloin, kun koulutuksen tavoitteet ovat samat kuin työvoimapolitiittisen koulutuksen tavoitteet, joista säädetään julkisesta työvoimapolitiittisesta koulutuksesta annetun lain 6 luvun 1 §:ssä ja sen perusteella julkisesta työvoimapolitiittisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1344/2002) 18 §:n 2 ja 3 momentissa.

Yleissivistävää koulutusta, esimerkiksi perusopetusta, voidaan rinnastaa työvoimakoulutukseen silloin, kun koulutuksen puuttuminen estää työllistymistä tai osallistumista ammatilliseen koulutukseen.

Lukio-opintoja voidaan rinnastaa työvoimakoulutukseen edellyttäen, että puuttuva opintosuoritus tai aiempien lukio-opintojen opintomenestys ilmeisesti on esteenä jatko-opintojen suorittamiselle.

Ammatillista koulutusta voidaan rinnastaa työvoimakoulutukseen ammatillisen tutkinnon suorittamiseksi tai ammattitaidon täydentämiseksi.

Korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelua voidaan rinnastaa työvoimakoulutukseen, jos maahanmuuttaja korkeakoulun antamalla todistuksella osoittaa, että hän on suorittanut vähintään puolet tutkintoon tarvittavista opinnoista ulkomailla ennen Suomeen muuttoaan.

Ammatillisen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittaneille tarkoitettuja jatko- ja täydennyskoulutuksia voidaan rinnastaa työvoimakoulutukseen, jos ne ovat tarpeen virkaan tai tehtävään vaadittavan kelpoisuuden hankkimiseksi tai ammatinharjoittamisluvan saamiseksi tai maahanmuuttajan työllistymisen edistämiseksi. Jatko- ja täydennyskoulutukseksi ei kuitenkaan katsota ylemmän korkeakoulututkinnon jälkeiseen tutkintoon, kuten tohtorin tutkintoon, valmistavia opintoja.

Jos koulutukseen valinta ja opiskelijaksi ottaminen edellyttävät erillisen hakemuksen jättämistä korkeakouluun tai pääsykokeeseen osallistumista, on kotoutujan noudatettava samoja menettelyjä kuin muidenkin opiskelijoiksi pyrkivien.

Opintojen suorittaminen rinnasteisena toimenpiteenä rajoittuu kotoutumisuunnitelmakauteen, joka voi olla kolme vuotta tai jos suunnitelmaa on pidennetty, enintään viisi vuotta. Asia tulee selvittää asiakkaalle ennen rinnasteisen toimenpiteen alkamista.

Koulutuksen tai toimenpiteen rinnastamispäätös on tehtävä ennen toimenpiteen aloittamista. Jos korkeakoulu edellyttää, että maahanmuuttaja saa opiskeluoikeuden korkeakouluun ennen kuin hän saa todistuksen ulkomailla suorittamiensa opintojen hyväksilukemisesta, kirjataan ehdollinen rinnastamispäätös kotoutumisuunnitelmaan varsinaisen rinnastamispäätöksen tekemistä varten. Työvoimatoimisto voi edellyttää, että asiakas esittää sovituin väliajoin oppilaitoksen opintorekisteristä pyytämänsä otteen opintojensa edistymisestä.

LIITE 3

KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa		
	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.1 Kielitaidon alkeiden hollinta	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää erittäin rajallisen määrän tavallisimpia sanoja ja fraaseja (tervehdyksiä, nimiä, lukuja, kehotuksia) arkisissa yhteyksissä. ■ Ei edes ponnistellen ymmärrä kuin kaikkein alkeellisinta kieliainesta. ■ Tarvitsee erittäin paljon apua: toistoa, osoittamista, käännöstä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa vastata häntä koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin lyhyillä lauseilla. Vuorovaikutus on puhelumppanin varassa, ja puhuja turvautuu ehkä äidin- kieleensä tai eleisiin. ■ Puheessa voi olla paljon pitkiä taukoja, toistoja ja katkoksia. ■ Ääntäminen voi aiheuttaa suuria ymmärtämisongelmia. ■ Osaa hyvin suppean perussanaston ja joitakin opeteltuja vakiolauseita. ■ Puhuja ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta hänen hallitsemansa harvat kaavamaiset ilmaukset voivat olla melko virheettömiä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tuntee kirjainjärjestelmän, mutta ymmärtää tekstistä vain hyvin vähän. ■ Tunnistaa vähäisen määrän tuttuja sanoja ja lyhyitä fraaseja ja osaa yhdistää niitä kuviin. ■ Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennakoitavassa yhteydessä on erittäin rajallinen. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa viestiä välittömiä tarpeita hyvin lyhyillä ilmaisuilla. ■ Osaa kirjoittaa kirjaimet ja numerot kirjaimilla, merkitä muistiin henkilökohtaiset perustietonsa ja kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja fraaseja. ■ Osaa joukon erillisiä sanoja ja sanontoja. ■ Ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta kirjoittaa oikein muutamia sanoja ja ilmauksia.

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.2	Kehittyvä alkeiskiellitaito	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää rajallisen määrän sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja kehoituksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin tai välittömään tilanteeseen. ■ Joutuu ponnistelemaan ymmärtääkseen yksinkertaisiakin lausumia ilman selviä tilannevihjeitä. ■ Tarvitsee paljon apua: puheen hidastamista, toistoa, näyttämistä ja käännöstä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa viestiä suppeasti joitakin välittömiä tarpeita ja kysyä ja vastata henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä vuoropuheluissa. Tarvitsee usein puhe- kumppanin apua. ■ Puheessa on taukoja ja muita katkoksia. ■ Ääntäminen voi aiheuttaa usein ymmärtämisongelmia. ■ Osaa hyvin suppean perussanaston, joitakin tilannesidonnaisia ilmaisuja ja peruskieliopin aineksia. ■ Alkeellisessakin vapaassa puheessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää nimiä, kyltrejä ja muita hyvin lyhyitä ja yksinkertaisia tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin. ■ Tunnistaa yksinkertaisesta tekstistä yksittäisen tiedon, jos voi lukea tekstin tarvittaessa uudelleen. ■ Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennustettavassa yhteydessä on rajallinen. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa viestiä välittömiä tarpeita lyhyillä lauseilla. ■ Osaa kirjoittaa muutamia lauseita ja fraaseja itsestään ja lähipiiristään (esim. vastauksia kysymyksiin tai muistilappuja). ■ Osaa joitakin perussanoja ja sanoja ja pystyy kirjoittamaan hyvin yksinkertaisia päälauseita. ■ Ulkoa opetellut fraasit voivat olla oikein kirjoitettuja, mutta alkeellisimmassakin vapaassa tuotoksessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa		
	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.3 Toimiva alkeiskielitaito	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää yksinkertaisia lausumia (henkilökohtaisia kysymyksiä ja jokapäiväisiä ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja) rutiinimaisissa keskusteluissa tilanneyhteyden tukemana. ■ Pystyy seuraamaan yksinkertaisia, välittömiin tilanteisiin tai omaan kokemukseensa liittyviä keskusteluja. ■ Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja kuulijalle kohdennettua yleiskielistä puhetta. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään. Selviyty kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja palvelutilanteista. Tarvitsee joskus puhelukumppanin apua. ■ Kaikkein tutuimmat jaksot sujuvat, muualla tauot ja katkokset ovat hyvin ilmeisiä. ■ Ääntäminen voi joskus tuottaa ymmärtämisongelmia. ■ Osaa rajallisen joukon lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keisintä sanastoa ja perustason lauserakenteita. ■ Alkeellisessäkin puheessa esiintyy paljon peruskielipivirheitä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pystyy lukemaan tuttuja ja joi-takin tuntemattomia sanoja. Ymmärtää hyvin lyhyitä viestejä, joissa käsitellään arkielämää ja rutiinitapahtumia tai annetaan yksinkertaisia ohjeita. ■ Pystyy löytämään tarvitsemansa yksittäisen tiedon lyhyestä tekstistä (postikortit, säätiedotukset). ■ Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hyvin hidasta. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Selviyty kirjoittamalla kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa. ■ Osaa kirjoittaa yksinkertaisia viestejä (yksinkertaisen postikortin, henkilö tiedot, yksinkertaisen sanelu). ■ Osaa kaikkein tavallisimpia sanoja ja ilmauksia, jotka liittyvät omaan elämään tai konkreettisiin tarpeisiin. Osaa kirjoittaa muutamia yksilauseisia virkkeitä. ■ Alkeellisessäkin vapaassa tuotoksessa esiintyy monenlaisia virheitä.

Taitotaso A2		Välitömmön sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
A2.1	Peruskielitaidon alkuvaihe	<p>Kuullun ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pystyy ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuraamaan keskustelua aiheista, jotka ovat hänelle välittömän tärkeitä. ■ Pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien keskustelujen ja viestien (ohjeet, kuulutukset) ydinsisällön sekä havaitsemaan aihepiirin vaihdokset tv- uutisissa. ■ Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia nopeudella ja selkeästi puhuttua yleiskielistä puhetta, joka usein täytyy lisäksi toistaa. 	<p>Puhuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Osaaa kuvata lähipiiriään muutamilla lyhyillä lauseilla. Selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelulanteista. Osaaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee harvoin ylläpitämään pitempää keskustelua. ■ Tuottaa sujuvasti joitakin tuntuja jaksoja, mutta puheessa on paljon hyvin ilmeisiä taukoja ja väärä aloituksia. ■ Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on hyvin ilmeistä ja ääntämisvirheitä voi koitua satunnaisia ymmärtämisongelmia. ■ Osaaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita (kuten menneen ajan muotoja ja konjunktioita). ■ Hallitsee kaikkein yksinkertaisimman kieliopin alkeellisessa vapaassa puheessa, mutta virheitä esiintyy yhä paljon peruskenteissakin. 	<p>Luetun ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää yksinkertaisia ja kaikkien tavanomaisinta sanastoa sisältäviä tekstejä (yksityiskirjeitä, pilkku-uutisia, arksimpia käyttöohjeita). ■ Ymmärtää tekstin pääajatuksen ja joitakin yksityiskohtia parin kappaleen pituisesta tekstistä. Osaaa palkantaa ja verrata yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn kon-tekstin avulla. ■ Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hidasta. 	<p>Kirjoittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiinimaisimmista arkitilanteista. ■ Osaaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia, arkisiin tarpeisiin liittyviä viestejä (henkilökohtaiset kirjeet, lappuset) sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauksia hyvin tuntuista aiheista (todellisista tai kuvitteellisista henkilöistä, tapahtumista, omista ja perheen suunnitelmista). ■ Osaaa käyttää perustarpeisiin liittyvää konkreettista sanastoa ja perusaikamuotoja sekä yksinkertaisilla sidossanoilla (ja, mutta) liitettyjä rinnasteisia lauseita. ■ Kirjoittaa kaikkein yksinkertaisimmat sanat ja rakenteet melko oikein, mutta tekee toistuvasti virheitä perusasioissa (aikamuodot, taivutus) ja tuottaa paljon kömpelöitä ilmaisuja vapaassa tuotoksessa.

Taitotaso A2		Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.2	Kehittyvä peruskielitaito	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää tarpeeksi kyetäkseen tyydyttämään konkreettiset tarpeensa. Pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia. ■ Pystyy yleensä tunnistamaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen. Ymmärtää tavallista sanastoa ja hyvin rajallisen joukon idioimeja tuttuja aiheita tai yleistietoa käsittelevässä tilannesidonnaisessa puheessa. ■ Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää yleispuhekieltä, joka äännetään hitaasti ja selvästi. Toistoa tarvitaan melko usein. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa esittää pienen, luettelomaisen kuvauksen lähipiiristään ja sen jokapäiväisistä puolista. Pystyy osallistumaan rutiininomaisiin keskusteluihin omista tai itselleen tärkeistä asioista. Voi tarvita apua keskustelussa ja vältellä joitakin aihepiirejä. ■ Puhe on välillä sujuvaa, mutta erilaiset katkokset ovat hyvin ilmeisiä. ■ Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy. ■ Osaa kohtalaisen hyvin tavallisen, jokapäiväisen sanaston ja jonkin verran idiomaattisia ilmaisuja. Osaa useita yksinkertaisia rakenteita. ■ Laajemmassa vapaassa puheessa esiintyy paljon virheitä perusasioissa (esim. verbien aikamuodoissa), ja ne voivat joskus häiritä ymmärrettävyyttä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muuttaman kappaleen pituisista viesteistä jonkin verran vaativissa arkisissa yhteyksissä (mainokset, kirjeet, ruokalistat, aikataulut) sekä faktatekstejä (käyttöohjeet, pikku-uutiset). ■ Pystyy hankkimaan helposti ennakoitavaa uutta tietoa tutuista aiheista selkeästi jäsennellyistä muuttaman kappaleen pituisista teksteistä. Osaa päätellä tunteuttomien sanojen merkityksiä niiden kieliasusta ja kontekstista. ■ Tarvitsee usein uudelleen luke- mista ja apuvälineitä tekstikappaleen ymmärtämiseksi. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Selviytyy kirjoittamalla tavanomaisissa artiklanteissa. ■ Osaa kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista ja henkilökohtaisista kokemuksista tai elinympäristönsä arkipäiväistä puolista (lyhyet kirjeet, muistilaput, hakemukset, puhe- linviestit). ■ Osaa arkisen perussanaston, rakenteet ja tavallisimmat sidoskeinot. ■ Kirjoittaa yksinkertaiset sanat ja rakenteet oikein, mutta tekee virheitä harvinaisemmissa rakenteissa ja muodoissa ja tuottaa kömpelöitä ilmaisuja.

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.1 Toimiva peruskielitaito	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää pääajatuksia ja keskeisiä yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa, työssä tai vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja, mukaan lukien lyhyt kerronta. Tavoittaa radiouutisten, elokuvien, tv-ohjelmien ja selkeiden puhelinvierustien pääkohdat. ■ Pystyy seuraamaan yhteiseen kokemukseen tai yhteistietoon perustuva puhetta. Ymmärtää tavallista sanastoa ja rajallisen joukon idiomeja. ■ Pitemmän viestin ymmärtämisen edellyttää normaalia hitaampaa ja selkeämpää yleiskielistä puhetta. Toistoa tarvitaan silloin tällöin. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa kertoa tutuista asioista myös joltakin yksityiskohtia. Selviytyy kielialueella tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista. Osaa viestiä itselleen tärkeistä asioista myös hieman vaikeammissa tilanteissa. Pitäkesteinen esitys tai käsitteelliset aiheet tuottavat ilmeisiä vaikeuksia. ■ Pitää yllä ymmärrettävää puhetta, vaikka pitemmissä puhejaksoissa esiintyy taukoja ja epärointiä. ■ Ääntäminen on selvästi ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on joskus ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy jonkin verran. ■ Osaa käyttää melko laajaa jokapäiväistä sanastoa ja joiakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Käyttää useita erilaisia rakenteita. ■ Laajemmassa vapaassa puheessa kielioppivirheet ovat tavallisia (esim. artikkelit ja päätteitä puuttuu), mutta ne haittaavat harvoin ymmärrettävyyttä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pystyy lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keitokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta. ■ Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia. ■ Artikkelimuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien ymmärtäminen voi olla puutteellista. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävän, jonkin verran yksityiskohtaistakin arkitietoa välittävän tekstin tutuista, itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. ■ Osaa kirjoittaa selväpiirteisen sidosteisen tekstin liittämällä erilliset ilmaukset peräkkäin jaksoksi (kirjeet, kuvaukset, tarinat, puhelinvierit). Pystyy välittämään tehokkaasti tuttua tietoa tavallisimmassa kirjallisen viestinnän muodoissa. ■ Osaa useimpien tutuissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet, vaikka teksteissä esiintyy interferenssiä ja ilmeisiä kiertoilmaisuja. ■ Rutiininomainen kielilaines ja perusrakenteet ovat jo suhteellisen virheettömiä, mutta jotkin vaativammat rakenteet ja sanalliset tuottavat ongelmia.

Taitotaso B1 Selviytyminen arkielämässä

<p>B1.2 Sujuva peruskielitaito</p>	<p>Kuullun ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää selväpiirteistä asiantietoa, joka liittyy tuttuihin ja melko yleisiin aiheisiin jonkin verran vaativissa yhteyksissä (epäsuora tiedustelu, työkeskustelut, ennakoitavissa olevat puhelinviestit). ■ Ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta ja epämuodollisesta keskustelusta. ■ Ymmärtäminen edellyttää yleis-kieltä tai melko tuttua aksenttia sekä satunnaisia toistoja ja uudelleenmuotoiluja. Nopea syn-typeräisten välinen keskustelu ja vieraiden aiheiden tuntemat-omat yksityiskohdat tuottavat vaikeuksia. 	<p>Puhuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa kertoa tavallisista, konkreet- teista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen ja selostaa myös muita aiheita, kuten elokuvia, kirjoja tai musiikkia. Osaa vies- tiä varmasti useimmassa tavalli- sissa tilanteissa. Kielellinen il- maisu ei ehkä ole kovin tarkkaa. ■ Osaa ilmaista itseään suhteellisen vaivattomasti. Vaikka taukoja ja katkoksia esiintyy, puhe jatkuu ja viesti välittyy. ■ Ääntäminen on hyvin ymmär- rettävä, vaikka intonaatio ja painotus eivät ole aivan kohde- kielen mukaisia. ■ Osaa käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiome- ja. Käyttää myös monenlaisia rakenteita ja muokkautakin lauseita. ■ Kieloppivirheitä esiintyy jonkin verran, mutta ne haittaavat har- voin laajempaan viestintää. 	<p>Luetun ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pystyy lukemaan muutaman kappaleen pituisia tekstejä mo- nenlaisista aiheista (lehtiartik- kelit, esitteet, käyttöohjeet, yk- sinkertainen kaunokirjallisuus) ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä käytännönläheisissä ja itselleen tärkeissä tilanteissa. ■ Pystyy etsimään ja yhdistele- mään tietoja useasta muuttaman sivun pituisesta tekstistä suorit- taakseen jonkin tehtävän. ■ Pitkien tekstien jotkin yksityis- kohdat ja sävyt saattavat jäädä epäselviksi. 	<p>Kirjoittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa kirjoittaa henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä, kertoa niissä uutisia ja ilmaista ajatuksi- aan tutuista abstrakteista ja kult- tuuri aiheista, kuten musiikista tai elokuvista. ■ Osaa kirjoittaa muuttaman kappaleen pituisen jäsentyneen tekstin (muistinpanoja, lyhyt- tä yhteenvedoja ja selostuksia selväpiirteisen keskustelun tai esityksen pohjalta). Osaa esittää jonkin verran tuki tietoa pääajatuksille ja ottaa lukijan huomioon. ■ Hallitsee melko monenlaisen kirjoittamiseen tarvittavaa sa- nastoa ja lauserakenteita. Osaa ilmaista rinnasteisuutta ja alis- teisuutta. ■ Pystyy kirjoittamaan ymmärret- tävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä, vaikka virheitä esiintyy vaativissa rakenteissa, tekstin jäsentelyssä ja tyyliässä ja vaikka äidinkielen tai jonkin muun kielen vaikutus on ilmeinen.
------------------------------------	---	--	--	--

Taitotaso B2 Selvityminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2.1 Itsenäisen kielitaidon perustaso	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksisen puheen pääajatuksen, kun se käsittelee konkreetteja tai abstrakteja aiheita. Pystyy seuraamaan yleisesti kiinnostavaa yksityiskohtaista kertontaa (uutiset, haastattelut, elokuvat, luennot). Ymmärtää puheen pääkohdat, puhujan tarkoituksen, asenteita, muodollisuustasetta ja tyyliä. Pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia, jos puheen kulku on selvästi merkitty erilaisilla jäsentimillä (sidesanat, rytmitys). Pystyy tiivistämään tai ilmaisemaan kuulemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat. Ymmärtää suuren osan ympärillään käytävästä keskustelusta, mutta voi kokea vaikeaksi ymmärtää usean syntyperäisen välistä keskustelua, jos nämä eivät mitenkään helpota sanottavaansa. 	<ul style="list-style-type: none"> Osaa esittää selkeitä, räsmällisiä kuvauksia monista kokemuksiinsa liittyvistä asioista, kertoa tuntemuksista sekä tuoda esiin tapahtumien ja kokemusten henkilökohtaisen merkityksen. Pystyy osallistumaan aktiivisesti useimpiin käytännöllisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin ja kielikohtaisiin keskusteluihin. Pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa vaikuttamatta tahattomasti huvittavalta tai ärsyttävältä. Kielellinen ilmaisu ei silti aina ole täysin tyylikästä. Pystyy tuottamaan puhejaksoja melko tasaiseen tahtiin, ja puheessa on vain harvoin pitempiä taukoja. Ääntäminen ja intonaatio ovat selkeitä ja luontevia. Osaa käyttää monipuolisesti kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa, mukaan lukien idioomaattinen ja käsitteellinen sanasto. Osoittaa kasvavaa taitoa reagoida sopivasti tilanteen asetamiin muotovaatimuksiin. Kieliopin hallinta on melko hyvää, eivätkä satunnaiset virheet yleensä haittaa ymmärtävyyttä. 	<ul style="list-style-type: none"> Pystyy lukemaan itsenäisesti muutaman sivun pituisia tekstejä (lehtiartikkeleita, novelleja, viihde- ja tietokirjallisuutta, raportteja ja yksityiskohtaisia ohjeita) oman alan tai yleisistä aiheista. Tekstit voivat käsitellä abstrakteja, käsitteellisiä tai ammatillisia aiheita, ja niissä on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä. Pystyy tunnistamaan kirjoittajan ja tekstin tarkoituksen sekä paikantamaan useita eri yksityiskohtia pitkistä teksteistä. Pystyy nopeasti tunnistamaan tekstin sisällön ja uusien tietojen käyttöarvon päättääkseen, kannattaako tekstiin tutustua tarkemmin. Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien idiomit ja kulttuuriviittaukset. 	<ul style="list-style-type: none"> Osaa kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä monista itseään kiinnostavista aihepiireistä ja tutuista abstrakteista aiheista, rutiiniluonteisia asiakasviestejä sekä muodollisempia sosiaalisia viestejä (arvostelut, liikekirjeet, ohjeet, hakemukset, yhteenvedot). Osaa kirjoittaessaan ilmaista tietoja ja näkemyksiä tehokkaasti ja kommentoida muiden näkemyksiä. Osaa yhdistellä tai tiivistää eri lähteistä poimittuja tietoja omaan tekstiin. Osaa laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita sekä kielelliset keinot selkeän, sidoseisen tekstin laatimiseksi. Sävy ja tyylin joustavuus on rajallinen, ja pitkässä esityksessä voi ilmetä hyppäyksiä asiasta toiseen. Hallitsee melko hyvin oikeinkirjoituksen, kieliopin ja välimerkien käytön, eivätkä virheet johda väärinkäsitäyksiin. Tuorokessa saattaa näkyä äidinkielen vaikutus. Vaativat rakenteet sekä ilmaisu ja tyylin joustavuus tuottavat ongelmia.

Taitotaso B2

Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa

Toimiva itsenäinen kielitaito	Kvullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2.2	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää elävää tai tallennettua, selkeästi jäsentynyttä yleiskielistä puhetta kaikissa sosiaalisen elämän, koulutuksen ja työelämän tilanteissa (myös muodollinen keskustelu ja syntyperäisten välinen vilkas keskustelu). ■ Pystyy yhdistämään vaativia tehtäviä varten kompleksista ja yksityiskohtaista tietoa kuulemistaan laajoista keskusteluista tai esityksistä. Osaa päätellä ääneen lausumattomia asenteita ja sosiokulttuurisia viitteitä sekä arvioida kriittisesti kuulemaansa. ■ Ymmärtää vieraita puhujia ja kielimuotoja. Huomattava taustamelu, kielellinen huumori ja harvinaisemmat idiomit ja kulttuurivirittaukset saattavat yhä tuottaa vaikeuksia. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa pitää valmistellun esityksen monenlaisista yleisistäkin aiheista. Pystyy tehokkaaseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa. Osaa keskustella ja neuvotella monista asioista, esittää ja kommentoida vaativia ajatuskulkuja ja kykeä sanottavansa toisten puheenvuoroihin. Osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti tilanteen vaatimalla tavalla. Esitys voi olla kaavamaisista, ja puhuja turvautuu toisinaan kiertoilmauksiin. ■ Osaa viestiä spontaanisti, usein hyvinkin sujuvasti ja vaivattomasti satunnaisista epäröinneistä huolimatta. ■ Ääntäminen ja intonaatio ovat hyvin selkeitä ja luontevia. ■ Hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreettisia ja käsitteellisiä, tuttuja ja tuntemattomia aiheita varmasti, selkeästi ja tilanteen vaatimaa muodollisuusasatetta noudattaen. Kielelliset syyt rajoittavat ilmaisua erittäin harvoin. ■ Kieliopin hallinta on hyvää. Usein puhuja korjaa virheensä itse, eivätkä virheet haittaa ymmärrettävyyttä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pystyy lukemaan itsenäisesti usean sivun pituisia, eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä (päivälehtiä, novelleja, kaunokirjallisuutta). Jotkin näistä voivat olla vain osittain tuttuja tai tuntemattomia mutta henkilön itsensä kannalta merkityksellisiä. ■ Pystyy tunnistamaan kirjoittajan asennoitumisen ja tekstin tarkoituksen. Pystyy paikantamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimutkaisista teksteistä. Ymmärtää riittävästi tiivistäkseen pääkohdat tai ilmeistakseen ne toisin sanoin. ■ Väikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien harvinaisemmat idiomit ja kulttuurivirittaukset. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa kirjoittaa selkeitä, yksityiskohtaisia, muodollisia ja epämuodollisia tekstejä monimutkaisista todellisista tai kuvitelluista tapahtumista ja koemuksista enimmäkseen tutuille ja toisinaan tuntemattomille lukijoille. Osaa kirjoittaa esseeseen, muodolliseen tai epämuodolliseen selostukseen, muistutuksiin ja jatkotehtäviä varten ja yhteenvedoja. ■ Osaa kirjoittaa selkeän ja jäsenen tekstin, ilmaista kantansa, kehitellä argumentteja systemaattisesti, analysoida, pohtia ja tiivistää tietoa ja ajatuksia. ■ Kielellinen ilmaisuvarasto ei rajoita havaittavasti kirjoittamista. ■ Hallitsee hyvin kielio-pin, sanaston ja tekstin jäsennyksen. Virheitä voi esiintyä harvinaisissa rakenteissa ja idomaattisissa ilmauksissa sekä tyyliseikoissa.

Taitotasot C1–C2 Selviytyminen monissa vaativissa kielenkäyttötilanteissa

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
C1.1 Taitavan kielitaidon perustaso	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää suhteellisen vaivattomasti pitempäänkin puhetta tai esitystä (elokuvia, luentoja, keskusteluja, väärtelyjä) erilaisista tutuista ja yleisistä aiheista myös silloin, kun puhe ei ole selkeästi jäsenneltä ja sisältää idioomaattisia ilmauksia ja rekisterinvaihtoksia. ■ Ymmärtää hyvin erilaisia äänite-materiaaleja yksityiskohtaisesti ja puhujien välisiä suhteita ja tarkoituksia tunnistuen. ■ Vieras aksentti tai hyvin murteellinen puhekieli tuottavat vaikeuksia. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Osaa pitää pitkähkön, valmistelun muodollisenkin esityksen. Pystyy ottamaan aktiivisesti osaa monimutkaisiin käsitteellisiin ja yksityiskohtia sisältäviin tilanteisiin ja johtaa rutiniuonteisia kokouksia ja pienryhmiä. Osaa käyttää kieltä monenlaisen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Tyyllilajien ja kielimuotojen vaihtelu tuottaa vaikeuksia. ■ Osaa viestiä sujuvasti, spontaanisti ja lähes vaivattomasti. ■ Osaa vaihdella intonaatiota ja si-jottaa lausepainot oikein ilmais-takseen kaikkein hienoimpiakin merkitysvaihteita. ■ Sanasto ja rakenteisto ovat hyvin laajat ja rajoittavat ilmaisua erittäin harvoin. Osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti tilanteen vaatimalla tavalla. ■ Kieliopin hallinta on hyvää. Satunnaiset virheet eivät hankaloita ymmärtämistä, ja puhuja osaa korjata ne itse. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ymmärtää yksityiskohtaisesti pitkähköjä, kompleksisia tekstejä eri aloilta. ■ Pystyy vaihtelevaan lukutapaan-sa tarpeen mukaan. Osaa lukea kriittisesti ja tyyllisiä vivahteita arvioiden sekä tunnistaa kirjoit-tajan asennoitumisen ja tekstin piilomerkityksiä. Pystyy paikan-tamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimut-kaisista teksteistä, tiivistämään ne ja tekemään niistä vaativia johtopäätöksiä. ■ Vaativimmat yksityiskohdat ja idioomaattiset tekstikohdat saat-tavat vaatia usean lukukerran tai apuvälineiden käyttöä. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pystyy kirjoittamaan selkeitä, hyvin jäsenytneitä tekstejä monimutkaisista aiheista, ilmai-semaan itseään täsmällisesti ja ottamaan huomioon vastaan-ottajan. Osaa kirjoittaa todel-lisista ja kuvitteellisista aiheista varmalla, persoonallisella tyyllillä käyttäen kieltä joustavasti ja mo-nitasoisesti. Pystyy kirjoittamaan selkeitä ja laajoja selostuksia vaativistakin aiheista. ■ Osoittaa, että hallitsee monia keinoja tekstin jäsentämiseksi ja sidosteisuuden edistämiseksi. ■ Kielellinen ilmaisuvarasto on hyvin laaja. Hallitsee hyvin idio-maattiset ilmaukset ja tavalliset sanonnat. ■ Hallitsee erittäin hyvin kieliopin, sanaston ja tekstin jäsennyksen. Virheitä voi esiintyä satunnai-sesti idioomaattisissa ilmauksissa sekä tyylliseikoissa.

LIITE 4

AIKUISTEN MAAHANMUUTTAJIEN SUOMEN KIELEN TAITOTASOJEN YLEISKUVAUKSET

TAITAVAN KIELENKÄYTTÄJÄN KIELITAITO	
C2.2	Taitavan äidinkielen kielitaito
C2.1	Äidinkielen kaltainen kielitaito
C1.2	Toimiva taitava kielitaito
C1.1	Taitavan kielitaidon perustaso
ITSENÄISEN KIELENKÄYTTÄJÄN KIELITAITO	
B2.2	Toimiva itsenäinen kielitaito
B2.1	Itsenäisen kielitaidon perustaso
B1.2	Opiskelija selviytyy tavallisissa suullisissa ja kirjallisissa kielenkäyttötilanteissa melko luontevasti sekä työssä että vapaa-aikana. Havaitsee eroja muodollisen ja epämuodollisen tekstin ja puheen välillä. Ymmärtää monenlaisia yleiskielisiä tekstejä pääosin. Pystyy tuottamaan jäsenyttyä tekstiä, esimerkiksi lyhyen esseevastauksen, ja perustelemaan mielipidettään.
B1.1	Opiskelija selviytyy tavallisissa suullisissa ja kirjallisissa kielenkäyttötilanteissa kohtalaisesti sekä työssä että vapaa-aikana. Opiskelijan kielitaito riittää käytännönläheiseen työhön ja ammatillisiin opintoihin, jos hän saa tukea. Ymmärtää pääasiat yleiskielisestä tekstistä. Kykenee ilmaisemaan itseään kirjallisesti, esimerkiksi vastaamaan suppeasti mutta ymmärrettävästi tiedusteluihin ja laatimaan sähköpostitiedotteen.
PERUSKIELITAITO	
A2.2	Opiskelija ymmärtää melko paljon aihepiiriltään tutusta normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta. Suullinen kielitaito riittää käytännönläheisissä keskusteluissa ja omaan elämään liittyvissä, ennakoitavissa arki- ja työelämän tilanteissa. Osaa pyytää selvennystä. Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia lyhyehköstä asiatekstistä, esimerkiksi selkeistä ohjeista ja ilmoituksista. Osaa kirjoittaa yksinkertaisen tekstin, esimerkiksi lyhyen hakemuksen, luettelomaisen toimintaohjeen tai tehtäväkuvauksen.
A2.1	Opiskelija selviytyy tavallisimmissa asiointitilanteissa sekä ymmärtää odotuksenmukaista ja selkeää toistettua puhetta. Osaa esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastata niihin. Ymmärtää pääajatuksen parin kappaleen pituisesta selkeästä tekstistä. Osaa kuvata asioita konkreettisella tasolla, esimerkiksi täyttää yksinkertaisen lomakkeen ja kirjoittaa lyhyen viestin.
A1	Opiskelija selviytyy kaikkein yksinkertaisimmissa arkielämän tilanteissa. Osaa antaa perustiedot itsestään ja vastata itseään koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin. Ymmärtää yksinkertaistettua puhetta tutusta aiheesta ja osaa etsiä tietoja erittäin lyhyestä tekstistä. Tuntee omaan elämään ja arkipäivään liittyvää sanastoa. Kirjallinen ilmaisu on niukkaa.